

**5 år med
Överenskommelsen
inom det
sociala området**

En uppföljning

5 ÅR MED ÖVERENSKOMMELSEN INOM DET SOCIALA OMRÅDET

En uppföljning

Publicerad av Överenskommelsen
Grafisk formgivning av Pasadena Studio
ISBN 978-91-978983-7-9
www.overenskommelsen.se

INNEHÅLL

1.	INLEDNING	5
1.1	Om uppföljningsuppdraget	6
1.2	Datainsamling	8
1.2.1	Dokumentstudier	8
1.2.2	Enkätundersökningar	8
1.2.3	Intervjuer	11
2.	ÖVERENSKOMMELSEN - RESULTAT	13
2.1	Kännedom	13
2.1.1	VETAS Bedömning	14
2.2	Genomslag	15
2.2.1	VETAS Bedömning	18
2.3	Framtid	19
2.3.1	VETAS Bedömning	21
3.	SUMMERING OCH SAMMANSTÄLLNING	23
3.1	De kunskaper vi har idag beträffande Överenskommelsens genomslag	23
3.2	De åtgärder som vidtagits gemensamt samt av respektive part för att genomföra Överenskommelsen	29
3.3	De synpunkter och uppfattningar som framförts om Överenskommelsen som sådan och det hittillsvarande arbetet med genomförandet	45
4.	REFLEKTION OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	53
5.	SAMMANFATTNING	57
■	BILAGA 1	61
■	BILAGA 2	65
■	BILAGA 3A	69
■	BILAGA 3B	75
■	BILAGA 4	81

1. INLEDNING

REGERINGEN BESLUTADE den 23 oktober 2008 om Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting. Överenskommelsen är en ömsesidig avsiktsförklaring som har vuxit fram i dialog mellan ett antal idéburna organisationer inom det sociala området, regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting. Överenskommelsen präglas av en stark övertygelse om de idéburna organisationernas viktiga roll i samhället där dessa organisationer utgör både en förutsättning och ett uttryck för ett öppet, demokratiskt och framgångsrikt samhälle.

Syftet med Överenskommelsen är att stärka de idéburna organisationerna samt förbättra och utveckla möjligheterna för en god samverkan mellan parterna. Överenskommelsens huvudsakliga målsättningar är att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare och att utveckla en större mångfald av utförare och leverantörer av hälso- och sjukvård samt omsorg. Dessa målsättningar inbegrips också i de sex principer om samverkan som är sprungna ur de problem som de idéburna organisationerna beskrev under dialogens första fas. De sex principerna är: självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn samt mångfald.

Överenskommelsen ska vara ett levande dokument som vilar på ett gemensamt åtagande att göra Överenskommelsen känd nationellt och lokalt, att verka för att stödja initiativ till överenskommelser mellan parter på lokal nivå och att systematiskt och kontinuerligt följa upp överenskommelsens genomförande och utveckla dess innehåll. Uppföljning och utvärdering av Överenskommelsen ska ske kontinuerligt när det gäller åtaganden, åtgärder och resurser till den ideella sektorn. En gemensam arbetsgrupp (GAG) där samtliga parter finns representerade har till uppgift att leda arbetet med uppföljningen och

i Överenskommelsen anges att principerna ska följas upp vart femte år. Det har nu gått fem år sedan Överenskommelsen träffades och den gemensamma arbetsgruppen har beslutat att utvärdera måluppfyllelse och principer samt att studera parternas intresse/motivation och kännedom om Överenskommelsen. För detta ändamål har respektive part genomfört var sin enkätundersökning och GAG har anlitat VETA Advisor AB för att genomföra och i huvudsak sammanställa uppföljningen som presenteras i föreliggande rapport.

1.1 OM UPPFÖLJNINGSUPPDRAGET

Överenskommelsen är inget statiskt dokument, det är en process som omfattar en rad olika aktiviteter och dialoger. Processen är i ständig utveckling och av Överenskommelsen framgår att principerna ska följas upp vart femte år. Denna rapport har enligt GAGs uppdragsbeskrivning en deskriptiv ansats och redogör för vad som skett och hur det skett. Det gemensamma material som är framtaget inom ramen för Överenskommelsen ska tjäna som en kunskapsbas tillsammans med parternas enkätundersökningar och kompletterande intervjuer. Utöver en deskriptiv del ska rapporten också bidra med ett analyserande perspektiv. Det rör sig således om en uppföljning i form av en nulägesanalys, som förklarar vad och hur, till skillnad från en utvärdering som förklarar varför något har skett.

Uppföljningsarbetet inleddes med ett startmöte där ramar för uppdraget fastställdes. Dessa konkretiserades i en analysram och i en intervjuguide i samråd med GAG. Syftet med analysramen var att fånga in vilka frågor som uppföljningen ämnar besvara. I analysramen beskrivs undersökningsvariabler och fokusområden kopplat till övergripande frågeställningar, se tabell. Frågeställningarna specificeras ytterligare i intervjuguiden (se bilaga 1).

TABELL 1 ANALYSRAM

FOKUSOMRÅDE	FRÅGOR	DATAKÄLLA
BESKRIVNING	Vad har skett? (i stora drag, deskriptiv ansats)	Dokumentation Hemsida
	Hur har processen sett ut?	Dokumentation Intervjuer Enkäter
	Vilka åtgärder har vidtagits?	Dokumentation Intervjuer
KÄNNEDOM	Vilken kännedom finns det om Överenskommelsen?	Enkäter Intervjuer
	Hur har respektive part kommit i kontakt med/fått info om Överenskommelsen?	Enkäter Intervjuer
	I vilken grad finns det kunskap om vad Överenskommelsen syftar till? I vilken grad är kunskapen institutionell och kollektiv? Hur uppfattas principerna?	Dokumentation Enkäter Intervjuer
GENOMSLAG /KOPPLING TILL PRINCIPERNA	<u>Mervärde</u> Vilka förändringar har tillkommit till följd av Överenskommelsen?	Enkäter Intervjuer Dokumentstudier
	Har Överenskommelsen haft någon betydelse för att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare?	
	Har Överenskommelsen lett till ökad mångfald i välfärdsutbudet?	
	Har Överenskommelsen haft lika stor betydelse för samtliga parter och olika typer av idéburna organisationer (representativitet/demokrati)	
	Har Överenskommelsen haft genomslag på lokal och regional nivå? Hur? Varför/varför inte?	Dokumentation Enkäter Intervjuer
	Vilken betydelse har Överenskommelsen haft för att tydliggöra de idéburna organisationernas roll?	Intervjuer Enkäter
FRAMTID	Är problemanalysen relevant? Nya utmaningar? Bör Överenskommelsen utvecklas? Hur? Krävs andra arbetssätt? Hur kan man jobba vidare med Överenskommelsen?	Enkäter Intervjuer

1.2 DATAINSAMLING

Datainsamlingen har i detta uppdrag bestått av intervjuer som genomförts av VETA och enkätundersökningar som genomförts av respektive part. Respektive datainsamlingsmetod har använts för att fånga in relevant information till uppföljningens olika delar. Följande avsnitt inleds med en beskrivning av de dokumentstudier som legat till grund för datainsamling om Överenskommelsen.

1.2.1 Dokumentstudier

Redogörelser och resultat i följande rapport baseras på olika typer av datakällor. I enlighet med den gemensamma arbetsgruppens (GAG) önskemål presenteras en summering och sammanställning av Överenskommelsen utifrån följande kunskapsmaterial:

- Ersta Sköndals tre delrapporter (2010,2011,2012)
- Parternas årliga rapporter (2009,2010,2011,2012)
- Kommunspeglarna från 2011

Sammanställningen presenteras i kapitel 2 utifrån de tre huvudpunkter som anges i GAGs uppdragsbeskrivning.

1.2.2 Enkätundersökningar

Respektive part i Överenskommelsen har genomfört en egen enkätundersökning och VETA har inte varit delaktig i utformning eller distribution av dessa enkätundersökningar. VETAs uppdrag i detta avseende handlar om att sammanställa och analysera resultaten i enkätundersökningarna utifrån de frågor i enkäterna som har tydlig och direkt koppling till kännedom och intresse/motivation.

I uppdragsbeskrivningen anges att parterna ska sammanställa enkätresultaten i enklare analyser som de sedan tillhandahåller för vidare analys av VETA. För att undvika upprepningar beslutades under uppföljningsarbetets inledande fas, i samråd med GAG, att enkätresultaten inte ska sammanställas och beskrivas i ett separat avsnitt som anges i uppdragsbeskrivningen utan att resultaten skulle ligga till grund för att följa upp Överenskommelsens principer och målpåfyllelse.

Regeringskansliet

Regeringskansliet har genomfört en enkätundersökning (se bilaga 2) bland 19 myndigheter, samtliga länsstyrelser och samtliga tjänstemän i Regeringskansliet som deltar i den interdepartementala arbetsgruppen för politiken för det civila samhället (IDA-gruppen). Enkäten har gått till sammanlagt 60 respondenter och har efter tre påminnelser en svarsfrekvens på 70 procent. Enkäten skickades till info@-adressen på myndigheter samt länsstyrelser och skickades direkt till medlemmar och till IDA-gruppen. Myndigheterna och länsstyrelserna fick själva distribuera enkäten till relevant person.

För att svaren ska kunna tolkas, värderas och användas som underlag i föreliggande uppföljning är det viktigt att ha kunskap om hur stor den totala populationen i denna enkätundersökning är. Med detta menas att målgruppen för undersökningen är svår att definiera och avgränsa och med andra ord saknas information om hur stor andel 60 personer är av den totala ram- och målpopulationen, d.v.s. hur många som hade kunnat svara på enkäten. Vi har förståelse för att det är svårt att avgränsa målgruppen med frågeställningar av detta slag men det är väsentligt att poängtera att basen är 42 personer (70%) och att vi därför måste vara försiktiga med att dra några generella slutsatser från enkätresultatet. Dessutom saknas i denna rapport information om fördelning mellan myndigheter, departement och länsstyrelser. Denna kunskap torde vara intressant för att kunna belysa kännedom om och betydelse av den nationella Överenskommelsen eftersom de olika aktörerna kan antas ha olika åtaganden mot och erfarenheter av Överenskommelsen. Att det också saknas information om vem på myndigheterna och länsstyrelserna som har besvarat enkäten skapar också en viss osäkerhet när svaren ska tolkas och analyseras.

Sveriges Kommuner och Landsting

Även SKL har genomfört en enkätundersökning (se bilaga 3) dock i två olika utskick varav den ena har sänts till samtliga kommuner och den andra till samtliga landsting, Västra Götalandsregionen, Region Skåne och Region Gotland. SKL har inte sammanställt svaren i en enklare analys utan endast tillhandahållit filer med diagram och tabeller.

I tabellen presenteras svarsfrekvens för enkät till kommunerna:

TABELL 2

Fullständig	205	70%
Ofullständig	65	22%
Not Started	21	7%
Total	291	100%

Även bland landsting och regioner har en totalundersökning genomförts. Den har således distribuerats till 21 mottagare varav 19 svar har registrerats som fullständiga. Svarsfrekvensen för båda enkäterna är relativt hög men vid närmare genomgång av de specifika frågorna framkommer att det endast är mellan 8 och 14 mottagare som har svarat på landstingsenkäten. Alltså är det faktiska svarsantalet inte 19 av 21 utan snarare ca 12–14 av 21. Det är också otydligt om svaren i landstingsenkäten avser det sociala området eller om respondenterna svarat utifrån erfarenheter inom integrationsområdet. Det saknas information om vem som är mottagare till landstingsenkäten. Det är således oklart vilka funktioner de faktiska respondenterna har, vilket försvårar värdering av svaren.

Kommunen enkäten är distribuerad till kommunsekreterare eftersom dessa, enligt SKL, har en överblick över stora politiska beslut och därför kan vidarebefordra enkäten till relevanta personer.

Idéburna organisationer

En enkät (se bilaga 4) skickades under våren 2013 till de idéburna organisationer som anslutit sig till samarbetet och/eller som på något sätt varit involverade i processen med Överenskommelsen de senaste fem åren. 56 organisationer har besvarat hela eller delar av enkäten och en person från respektive organisation i ledande position har besvarat enkäten. Svarsfrekvensen är relativt låg, 51 procent. Det har också framkommit att frågorna i enkäten tar fasta på mål i Överenskommelsen och inte är direkt kopplade till Överenskommelsens betydelse för att uppnå målsättningarna. Exempelvis ställs följande fråga ”Hur bedömer du att din organisations roll som opinionsbildare har utvecklats de senaste fyra åren?”. VETA menar att svaren på denna fråga är svåra att koppla

till huruvida Överenskommelsen haft betydelse för utvecklingen som opinionsbildare.

Sammantaget är enkätresultaten intressanta och kan ge oss antydningar om olika aspekter av Överenskommelsen. Svaren visar vad just dessa respondenter anser och indikerar en viss riktning. De kan användas som avstämning mot vad som anges i intervjuer och mot vad som finns i tidigare rapporter. Emellertid är det inte möjligt att dra några distinkta och generella slutsatser baserat på enkätresultaten. De tre enkätundersökningarna är alltså något trubbiga i sin utformning. Detta gäller även urval och svarsfrekvens. Svaren blir följaktligen svåra att värdera eftersom vi inte kan koppla svaren till vem som har svarat. Det är således inte själva distributionsförfarandet som sådant som begränsar användbarheten utan det faktum att det saknas bakgrundsvariabler om respondenterna.

1.2.3 Intervjuer

I uppdragsbeskrivningen anges att intervjuer ska genomföras med representanter från respektive part och syftar till att studera/följa upp/analysera Överenskommelsens principer och måluppfyllelse.

GAG tillhandahöll kontaktuppgifter till potentiella intervjupersoner från vilka VETA valde ut fem personer från varje part som därefter intervjuades. Alltså har sammanlagt 15 telefonintervjuer genomförts. De semistrukturerade intervjuerna har utgått från en intervjuguide (bilaga 1) som garanterar att samma frågeområde täcks in i samtliga intervjuer samtidigt som det lämnar utrymme för respondenterna att tala fritt inom olika områden. ■

2. ÖVERENSKOMMELSEN - RESULTAT

FÖLJANDE AVSNITT INLEDS MED en redovisning av resultat utifrån vad som framkommit i både intervjuer och enkätresultat. VETA vill återigen påpeka att de underlag som finns att tillgå inte möjliggör generaliseringar, de ger däremot indikationer på uppfattningar hos de respondenter som deltagit i undersökningarna. Vi ser att deras synpunkter korrelerar väl med vad som framkommit i tidigare uppföljningar vilket i sin tur kan ge oss vissa indikationer om Överenskommelsens betydelse ur olika aspekter.

2.1 KÄNNEDOM

Fem år har gått sedan Överenskommelsen på det sociala området skrevs under av regeringen, SKL och de idéburna organisationerna och det har genomförts en rad olika aktiviteter för att sprida kännedom om Överenskommelsen och dess innehåll. I följande delkapitel redogörs primärt för vad som har framkommit i enkätundersökningar och intervjuer utifrån specifika frågorställningar om kännedom om Överenskommelsen.

I de idéburnas enkätundersökning är området om kännedom om Överenskommelsen inte central men frågan ställs och resultaten visar på att Överenskommelsen inte är särskilt känd i den egna organisationen eller bland de aktörer som organisationen kommer i kontakt med. Samtliga intervjupersoner som representerar de idéburna organisationerna anger att de tror att Överenskommelsen är mindre känd bland mindre organisationer och att den, på lokal nivå, är mer känd bland idéburna organisationer vars huvudverksamhet består av utförande av välfärdstjänster.

Regeringskansliets enkätundersökning visar att respondenterna har hört talas om Överenskommelsen och känner till innehållet (mål och principer) men att den är mindre känd på hela arbetsplatsen. I enkäten svarar 70% (32) respon-

denter Ja på frågan ”Har du hört talas om Överenskommelsen?” medan 19 av 37 respondenter i begränsad utsträckning instämmer i påståendet ”Överenskommelsen är känd på min arbetsplats”. I tre av de fem intervjuer som genomförts med representanter för Regeringskansliet bekräftas enkätresultaten genom att respondenterna framför att de antar att Överenskommelsen inte är särskilt känd på den egna arbetsplatsen utan att det är tjänstemän som arbetar med frågor som är särskilt kopplade till Överenskommelsen som också har kännedom om denna.

I fyra av de fem intervjuer som genomförts med representanter för Regeringskansliet, anges svårigheter med att göra skillnad på politikområdet civilsamhället och Överenskommelsen inom det sociala området, som en förklaring till varför Överenskommelsen inte är känd i högre utsträckning. Dessa respondenter menar att många känner till begreppet civilsamhället och vad det avser men har inte lika god kunskap om Överenskommelsen. Dessa respondenter anser också att informationsspridning av Överenskommelsen bör prioriteras av samtliga parter och av Överenskommelsekansliet.

I SKLs enkät uppger 134 av 192 respondenter att de har viss kännedom om och att deras kommuner i sin helhet också känner till Överenskommelsen samtidigt som 37 respondenter uppger att de känner till alls Överenskommelsen.

Det ställs dock inga frågor om huruvida kännedom om Överenskommelsen också avser dess innehåll. I fyra av fem intervjuer med representanter för SKL poängteras att kännedom om Överenskommelsen är kopplat till det personliga engagemanget och att de tjänstemän vars arbetsuppgifter är kopplade till de åtaganden som anges i Överenskommelsen av förklarliga skäl har bättre kännedom om den. Dessa respondenter uppger att det således är vissa personer inom respektive kommun som har god kännedom om Överenskommelsen och dessa personer också arbetar med att sprida information om den. Intervjuerna indikerar dessutom att de lokala Överenskommelserna anses vara mer kända än den nationella Överenskommelsen.

2.1.1 VETAS Bedömning

Sammantaget tolkar VETA resultaten som att många aktörer inom respektive part har hört talas om Överenskommelsen men att den innehållsmässigt inte är särskilt känd bland dem som inte arbetar specifikt med frågorna. Begränsad kännedom om Överenskommelsen kan ge inverkan på hur relationerna mellan den offentliga sektorn och de idéburna organisationerna utvecklas. Men det är

svårt att värdera huruvida spridning av information och kunskap om Överenskommelsen har gått tillräckligt fort och om insatserna har varit tillräckliga då det saknas målsättningar för vad som förväntades vara uppnått efter fem år.

2.2 GENOMSLAG

I följande avsnitt presenteras resultat som är särskilt kopplade till målsättningar och principer. Respektive princip kommer inte att redogöras var för sig eftersom det inte finns underlag för ett sådant angreppssätt. Exempelvis fokuserar de idéburnas enkätundersökning på målsättningar och principer medan det i Regeringskansliets och SKLS enkäter läggs större vikt vid huruvida samråd och dialogprocesser har genomförts och med vem. VETA har ställt frågor om respektive princip i intervjuerna men respondenterna har haft svårt att ge konkreta svar kopplat till dessa. Respondenternas svar är övergripande och beskrivande och speglar mer deras åsikter om Överenskommelsens betydelse i allmänhet. Däremot är respondenterna mer specifika i sina svar när det gäller dialoger samt samverkan.

Siffror från SKL visar på att antalet dialoger och lokala överenskommelser har ökat avsevärt både för kommuner och landsting.

GENOMFÖR DIN KOMMUN EN STRUKTURERAD DIALOG? (PREL. RESULTAT)

	2011	2013
Ja, dialog har blivit genomförd	13	57
Ja, dialog pågår	42	48
Dialog förbereds	19	7
	74 KOMMUNER	112 KOMMUNER

HAR DIN KOMMUN SLUTIT NÅGON LOKAL ÖVERENSKOMMELSE MED ORGANISATIONER I DET CIVILA SAMHÄLLET? (PREL. RESULTAT)

	2011	2013
Ja	19	47
En process pågår	11	31
	30 KOMMUNER	78 KOMMUNER

I redovisningar från Regeringskansliet framkommer också att en rad olika dialoger och samråd har genomförts. I de idéburna organisationernas enkät ställs

inga explicita frågor om samverkan och dialog men de finns med som en del i frågeställningar om rollen som opinionsbildare, en aspekt som presenteras mer i detalj i nästa avsnitt. I merparten av intervjuerna med representanter för de idéburna organisationerna kan man utläsa att Överenskommelsen har varit mer betydelsefullt för mindre organisationer som tidigare (innan Överenskommelsen) har saknat ett forum för dialog. Samtidigt anges i tre av de fem intervjuer med representanter från Regeringskansliet att samråd i huvudsak har förts med större organisationer och att det blivit så eftersom att dessa är mer kända och har större möjlighet att medverka i samråd och dialoger.

I sammantaget sju av tio intervjuer med representanter för Regeringskansliet och SKL uppger respondenterna att aktiviteter som genomförs inom ramen för reguljär verksamhet har koppling till Överenskommelsen. Emellertid uppger samma respondenter också att dessa aktiviteter kanske skulle ha genomförts även om Överenskommelsen inte hade förekommit. Vidare framkommer det i SKLs enkät att merparten av de organisationer som deltar eller har deltagit i dialoger är fritids- och idrottsorganisationer samt kulturorganisationer.

I enkäterna och samtliga intervjuer med idéburna organisationerna, i flertalet intervjuer med Regeringskansliet samt med SKL uppges att Överenskommelsen har fungerat som en katalysator i diskussioner och stärkt många organisationer i deras argumentation. Vidare anges det relativt samstämmigt att de lokala och regionala överenskommelserna inte hade kommit till om det inte vore för den nationella Överenskommelsen. Många uppger att de lokala och regionala överenskommelserna tar avstamp i den nationella och inbegriper de målsättningar och principer som återfinns där men anpassar form och omfattning till den regionala- och/eller den lokala kontexten. I SKLs enkät framkommer det också tydligt att den nationella Överenskommelsen inom det sociala området är viktig för kommunens eget arbete med att utveckla samverkan med civilsamhället.

MÅL – att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare

VETA vill inledningsvis påpeka att det finns en rad metodologiska svårigheter att bedöma huruvida de idéburna organisationernas självständighet och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare har stärkts. Exempelvis saknas specifika indikatorer på vad som avses med ”självständighet och oberoende”. I samråd med uppdragsgivaren har uppgiften avgränsats till att omfatta en form

av skuggkontroll, vilket innebär att personer (intervjuer och enkäter) med särskilda insikter uppskattar insatsens resultat och effekt.

Synpunkter i enkäter och intervjuer ger en splittrad bild av huruvida de olika parterna och respondenterna upplever att Överenskommelsen haft betydelse för att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare. I de idéburnas enkät framkommer det i ungefär lika stor utsträckning att rollen som opinionsbildare både är oförändrad och att den har stärkts. I SKLS och Regeringskansliets enkäter ställs inte frågan explicit om denna roll. Däremot finns det frågor som handlar om dialogprocesser och samråd som kan utgöra en indikation på att det skett en utveckling av principen om självständighet och oberoende. Ökat antal dialoger kan vara en positiv indikation på att rollen som röstbärare och opinionsbildare har utvecklats, men det kausala sambandet är inte tillräckligt starkt för att en sådan slutsats ska kunna dras. Vidare tenderar många (3 från RK och 4 från SKL) av dem som intervjuats för SKLS och Regeringskansliets räkning att referera till utförarorganisationer (och från SKL ofta till organisationer inom kultur – och fritidssektorn) i högre grad än idéburna organisationer när de talar om dialoger och samverkan.

I tidigare studier, enkätresultat och intervjuer framkommer det att de idéburna organisationer som innan Överenskommelsen haft en bra dialog med politiker upplever att deras inflytande har begränsats på grund av att de efter Överenskommelsen nu för dialog med tjänstemän som inte har ett direkt beslutsmandat. Samtidigt anger respondenter för Regeringskansliet och SKL i intervjuerna att de bedömer att mandatet för representation är otydligt bland de idéburna organisationerna, att det inte finns en övergripande förhandlingspart som representerar samtliga organisationer, vilket försvårar påverkansmöjligheter och opinionsbildning.

MÅL – att stödja framväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom hälso- och sjukvården och omsorgen

De idéburna organisationernas enkät visar att respondenterna upplever att mångfalden till viss del har ökat men att konkurrensvillkoren inte har blivit bättre. Om detta beror på nationella Överenskommelsen inom det sociala området och åtaganden/insatser som görs i förhållande till denna fråga går inte att utläsa. I Regeringskansliets och SKLS enkäter ställs inga frågor med bäring

på detta mål men av sammantaget tio intervjuer som genomförts med representanter för Regeringskansliet och SKL framför sex respondenter att de upplever att de idébärande organisationerna är mer verksamma som utförare än som opinionsbildande organisationer. Dessa respondenter menar att detta kan vara en indikation på att antalet leverantörer ökat. Att antalet arbetsintegrerande sociala företag de facto har ökat bekräftas även av statistik från Tillväxtverket. Dessutom visar statistik från SKL på att antalet regionala dialoger som slutits mellan landstinget och det civila samhället har ökat från noll till fyra mellan 2011 och 2013. Det ska dock tilläggas att det i SKLs enkätundersökning bland landsting och regioner inte går att se om de regionala överenskommelserna specifikt rör idéburna utförare.

På frågan om Överenskommelsen har lett till ökad mångfald i välfärdsutbudet svarar merparten av respondenterna att de inte har någon uppfattning om detta. De upplever att det är en viktig målsättning men att de saknar information om så har skett. Vidare påpekar majoriteten av de intervjuade från samtliga parter att det är väsentligt att arbeta för att fler regionala och/eller lokala överenskommelser träffas för att denna målsättning ska uppnås. Som ett gott exempel på hur man kan öka mångfalden av utförare och samtidigt bidra till att de idéburna organisationerna bevarar sin självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare lyfts partnerskapet mellan idéburna och offentliga organisationer i Skåne fram.

2.2.1 VETAS Bedömning

Resultat från enkätundersökningar och intervjuer visar att antalet dialoger och samråd har ökat och att tecknande av lokala Överenskommelser har ökat för varje år. Det är dock svårt att bedöma vad dessa dialoger och samråd har resulterat i och vilken betydelse som den nationella Överenskommelsen inom det sociala området har haft. Ytterligare en faktor som försvårar att bedöma betydelse och genomslag av den nationella Överenskommelsen är att många respondenter troligtvis svarar utifrån den lokala kontexten, där man inte gör någon distinkt skillnad på dialoger mellan organisationer inom det sociala området och andra områden.

Även om det inte är möjligt att tydligt visa på Överenskommelsens betydelse utifrån specifika aspekter råder det stor enighet mellan samtliga parter om att Överenskommelsen har synliggjort och lyft fram de idéburna organisa-

tionerna. Detta framkommer i delrapport tre som sammanställts i denna rapport, i intervjusvar samt i enkäter. De idéburna organisationernas roll har fått större erkännande och Överenskommelsen har fungerat som en dörröppnare vid kontakter med kommuner.

Vidare kan VETA, utifrån befintliga underlag, fastställa att:

- Lokala överenskommelsertar avstamp i den nationella Överenskommelsen
- Överenskommelsen har bidragit till att synliggöra idéburen verksamhet
- Överenskommelsen har bidragit till ökat erkännande och legitimering av idéburna organisationers roll och betydelse
- Överenskommelsen har fungerat som en katalysator – stärkt många mindre idéburna organisationer i deras argumentation och gett dem bättre förhandlingsposition

2.3 FRAMTID

Den gemensamma arbetsgruppen har beslutat att föreliggande rapport ska inriktas mot uppföljning av måloppfyllelse, principerna samt parternas kännedom om Överenskommelsen. Under uppföljningsarbetets gång kom denna inriktning att utvidgas till att även omfatta ett framtidsperspektiv. Med det senare som utgångspunkt ställs frågor om huruvida Överenskommelsen bör utvecklas, principernas relevans och om hur parterna bör jobba vidare med Överenskommelsen.

Intervjuerna visar att det råder stor enighet bland respondenterna från samtliga parter om att texter, formuleringar och principer i Överenskommelsen inte bör skrivas om. Att principerna samt den problemanalys som ligger till grund för Överenskommelsen fortfarande är relevanta betonas särskilt. Merparten av respondenterna, från samtliga parter, uppger också att de inte ser något behov av ytterligare specificeringar av dokumentet som sådant eftersom de betraktar Överenskommelsen som ett policydokument/avsiktsförklaring som anger inriktning på det praktiska arbetet. Men det framkommer också i intervjuerna att det kan finnas ett behov av specificeringar för att möjliggöra adekvat uppföljning av Överenskommelsen. I tredje delrapporten från Ersta Sköndal finns liknande resonemang där man menar att det inte går att mäta om Överenskommelsens genomslag är lyckat eftersom det saknas målformuleringar. Samtidigt förs ett resonemang om att vagheten i dokumenten ger

flexibilitet och handlingsfrihet, men å andra sidan kan vagheten innebära att de olika aktörerna tolkar Överenskommelsen på olika sätt.

Enkätundersökningarna som Regeringskansliet och SKL har genomfört visar på att det finns önskemål om ytterligare informationsmaterial om Överenskommelsen och om samråd och dialogprocesser med idéburna organisationer. Vidare framförs önskemål om att medverka i nätverk för att utveckla dialogprocesser och samråd. Från de idéburnas sida anges andra utvecklingsbehov som handlar om hur man kan arbeta vidare med Överenskommelsen. Exempel på detta är utbildning i anbuds skrivning, stöd i arbetet med informations spridning om Överenskommelsen bland samtliga organisationer och att det lyfts fram goda exempel på samverkan.

Vidare visar datainsamlingen på att merparten av respondenterna från samtliga parter, i enkäter och intervjuer, anser att det finns behov av särskilda ekonomiska resurser för att skapa engagemang för Överenskommelsen och för att driva utvecklingen framåt. Exempelvis uppger samtliga respondenter från idéburna, tre från Regeringskansliet samt tre från SKL att de idéburna organisationernas möjligheter till att arbeta med informations spridning är begränsad då de oftast saknar resurser för den här typen av aktiviteter. Vidare uppger respondenter från idéburna (enkät och intervjuer) samt fyra respondenter från SKL att möjligheter till dialogprocesser och samverkan begränsas av att representanter från de idéburna organisationerna oftast är tillgängliga kvällstider, medan tjänstemän från SKL och Regeringskansliet arbetar med dessa frågor under vanlig arbetstid. I intervjuer med representanter för regeringskansliet uppger ett par myndigheter att de saknar ett tydligt uppdrag via regleringsbrev för att arbeta direkt med Överenskommelsen, vilket uppges innebära att de inte har möjlighet att erbjuda ekonomisk ersättning för att underlätta dialogprocesser och samverkan med idéburna organisationer. Även i andra delrapporten från Ersta Sköndal påtalas behovet av resurser, men också behov av intern kompetens och erfarenhet av samverkan med staten. Politiker och tjänstemän kan ha en professionell fördel i förhållande till företrädare i de idéburna organisationerna. Men även inom de idéburna organisationerna varierar maktresurserna, vilket kan innebära att enbart ett fåtal organisationer har tillräckliga resurser att samråda med staten.

I de idéburnas enkätundersökning ställs frågan om vad Överenskommelsen bör prioritera framöver. Här är det särskilt två områden som lyfts fram. Det

ena handlar om att informationsspridning till regioner, kommuner och andra aktörer bör prioriteras så att de får bättre kunskap om och förståelse för de idéburna organisationerna och deras verksamhet. Det andra prioriteringsområdet handlar om att man bör främja etablering av konkreta regionala och kommunala plattformar och samarbeten.

Slutligen framkommer det i intervjuer med representanter för Regeringskansliet att de anser att det finns behov av ökad kunskap om parternas roller och beslutsprocesser för att driva arbetet framåt. De menar framförallt att det är viktigt att ha förståelse för att arbetet med Överenskommelsen är ett långsiktigt åtagande och att det därför tar tid att få till övergripande förändringar. Samtidigt poängteras att det är särskilt viktigt att förbättra förutsättningar för regionala och lokala överenskommelser.

2.3.1 VETAS Bedömning

Med avstamp i den datainsamling som är genomförd framkommer det att det inte finns några önskemål om att ändra formuleringar i Överenskommelsen. Det råder också enighet om att den problemformulering som ligger till grund för Överenskommelsen fortfarande är aktuell. Datainsamlingen visar på att Regeringskansliet och SKL anser att arbetet med Överenskommelsen är en process som tar lång tid, medan de idéburna organisationerna upplever att förändringsarbetet tar för lång tid. En förklaring till olika uppfattningar gällande tidsaspekten är att Regeringskansliet och SKL måste förhålla sig till en förvaltningsprocess med lagar och förordningar, medan de idéburna organisationerna kännetecknas av ett mer värdebaserat förhållningssätt. Detta medför att de olika parterna har olika former av arbetsprocesser som gör att förankringsarbete och förändringar tar olika lång tid. För att skapa ömsesidighet och förståelse för varandras olika roller är det väsentligt att informationsspridning om Överenskommelsen prioriteras och kunskap om dess innehåll ökar bland relevanta aktörer. ■

3. SUMMERING OCH SAMMANSTÄLLNING

NEDANSTÅENDE SUMMERING och sammanställning bygger på underlag från bland annat Ersta Sköndals delrapport samt parternas årliga rapporter. Under varje rubrik specificeras vilka underlag som legat till grund för sammanställningen.

3.1 DE KUNSKAPER VI HAR IDAG BETRÄFFANDE ÖVERENSKOMMELSENS GENOMSLAG

Som utgångspunkt för att ta fram denna sammanställning har vi använt följande underlag

- Ersta Sköndals tredje delrapport från 2012
- Kommunspegeln från 2011

Redovisningen görs för tydlighetens skull utifrån respektive dataunderlag.

Delrapport tre från Ersta Sköndal – uppföljning av Överenskommelsen

Syftet med den tredje rapporten är att studera vilket genomslag Överenskommelsen har haft under de första tre åren sedan oktober 2008 då dokumentet undertecknades.

Studien ska besvara tre frågeställningar

1. Hur ser parterna på Överenskommelsen tre år efter att den undertecknades?
2. Vilket genomslag anser parterna att Överenskommelsen har fått under dessa tre år?
3. Vilka möjligheter respektive hinder ser parterna för Överenskommelsens genomslag?

Författarna gör inledningsvis en reservation för att det kan vara svårt att urskilja vad i det insamlade materialet som går att koppla till Överenskommelsen och vad som egentligen skulle skett ändå på grund av andra pågående samhällsförändringar. Författarna hänvisar till och använder material från två tidigare studier som genomförts innan denna studie. Dessa två tidigare studier ska inte förväxlas med delrapport ett och två som också redovisas i denna sammanställning under avsnittet *De synpunkter och uppfattningar som framförts om Överenskommelsen som sådan och det hittillsvarande arbetet med genomförandet*.

Det material som studerats är

- Parternas åiterrapportering från november 2011
- Uppföljning av indikatorer som togs fram inför den första studien
- Enkätundersökningar från dels den första studien, dels den tredje studien
- Intervjuer med nyckelpersoner från dels den första studien, dels den tredje studien

Genomslag

Överenskommelsen lyfts fram som lyckad både i den första studien och den tredje. De som deltagit i studierna anser att det är en framgång i sig att parterna enats om ett gemensamt dokument. Representanter från de idéburna organisationernas sida menar att Överenskommelsen är ett redskap som ger dem en bättre förhandlingsposition och skapar en mer jämlik relation med stat och kommun. Ett slags erkännande och legitimering av de idéburna organisationernas roll och betydelse.

De som har deltagit i den tredje studien anser att Överenskommelsen under de tre första åren har fått ett genomslag, men det är många som ändå inte är nöjda med detta. Genomslaget illustreras framför allt i ökade kontakter och dialoger men respondenterna är inte mer konkreta än så och har svårt att ge exempel på förändringar som går att koppla till Överenskommelsen. Vissa menar att Överenskommelsen fungerar som en katalysator för pågående förändringar i kontakten mellan staten och civilsamhället.

Författarna frågar sig om genomslaget varit framgångsrikt eller inte. Deras svar på detta är att det beror på hur man ser på saken. Överenskommelsen be-

traktas som en avsiktsförklaring men inte som ett styrdokument med bindande åtaganden och redan här finns det en begränsning i vilket genomslag man kan förvänta sig. Det går heller inte att mäta i vilken grad som genomförandet har lyckats eftersom det saknas målformuleringar.

Författarna menar vidare att det finns en vaghet i dokumentet som beror på att den föregicks av en förhandling mellan olika parter där precisering och målbeskrivningar sannolikt hade riskerat att hindra uppkomsten av Överenskommelsen. De positiva aspekterna av en viss vaghet är att det ger flexibilitet och handlingsfrihet, vilket kan ge en öppenhet och möjlighet till anpassning i förändringsprocesser på olika nivåer. De negativa aspekterna handlar om att det finns en inneboende konflikt i vagheten som t.ex. kan innebära att de olika aktörerna tolkar Överenskommelsen på olika sätt. Ett exempel på detta är att intervjuerna indikerar att de idéburna organisationerna anser att processerna går för långsamt medan Regeringskansliet och Sveriges Kommuner och Lands-ting (SKL) anser att långsiktiga processer tar tid.

Vidare visar intervjuerna att det finns kritik mot hur den gemensamma arbetsgruppen är utformad. Parterna anses ha olika mandat, eller kanske till och med brist på mandat. De idéburna organisationernas representanter har inga möjligheter att företräda hela sektorn och tjänstemännen som representerar regeringen och SKL har enbart mandat som faller inom ramen för politiskt fattade beslut. Gruppens roll och uppdrag uppfattas som otydlig.

Resursbrist kan vara ett hinder för implementering. De idéburna organisationernas representanter som intervjuats anser att Överenskommelsen borde ha åtföljts av extra medel för implementering, utöver de medel som kansliet har fått för sin verksamhet, medan Regeringskansliet menar att stödet till kansliet är ett långsiktigt stöd för genomförandet.

Röst och/eller service

Intervjuerna ger en tudelad bild av frågan om ”röst och service”, d.v.s. demokrati och mångfald. En del respondenter menar att denna uppdelning är påtvingad av forskningen och att det finns många organisationer som omfattar både ”röst” och ”service”. Å andra sidan framkommer det i studien att det finns spänningar mellan dessa dimensioner och därmed också mellan organisationer som företräder de olika synsätten. Det finns till och med de som menar att de båda rollerna inte går att förena.

I studien menar en majoritet av respondenterna att fokus ligger mer på mångfald inom den sociala välfärden än på främjandet av den demokratiska utvecklingen. Vissa av respondenterna menar att detta är naturligt eftersom relationen mellan staten och de idéburna organisationerna är ny när det gäller de senares roll som serviceproducenter. Rollen som optionsbildare är sedan länge etablerad. Men andra menar att de idéburna organisationerna är starkare inom området "service" och att staten dessutom har ett större intresse att öka antalet alternativa utförare och att dessa aktörer dessutom har större möjlighet till ekonomiska resurser. Samtidigt finns kritik mot att det inte skapas tillräckligt goda förutsättningar för idéburna organisationer att delta i upphandling.

Även inom de olika departementen finns olika intressen när det handlar om "röst eller service". För Utbildningsdepartementet handlar det om ökat samråd i olika sakfrågor medan Socialdepartementet har ett tydligt intresse för att öka mångfalden inom den sociala välfärden. För Sveriges kommuner och landsting handlar det om demokratifrågor. Från kommunernas sida handlar det både om demokratifrågor och mångfald i välfärden.

Författarnas slutsatser är att de som intervjuats ger en bild av att det är mångfaldsfrågorna som fått mest plast i Överenskommelsen, men det tycks som genomslaget främst är kopplat till demokratiområdet därför att det är där som flest aktiviteter genomförts och konkreta förändringar skett. Dessutom anses principen om dialog som mer viktigt än principen om mångfald.

Vidare ger intervjuer och enkät underlag för att regeringen uppfyller principen om dialog men författarna menar att det är mer tveksamt om man uppfyller sina åtaganden vad gäller mångfald eftersom de mindre idéburna organisationerna inte kan konkurrera på likvärdiga villkor med de större. Respondenter från de idéburna organisationerna kritiserar politiken att den inte har gett idéburna organisationerna bättre förutsättningar att konkurrera om välfärdstjänster.

Implementering på lokal nivå

Det finns förväntningar och förhoppningar om att det är på den lokala nivån som nya konstellationer och samarbetsformer ska skapas. Överenskommelsen utgör här en viktig inspirationskälla och katalysator. I detta sammanhang uttrycks också förväntningar på SKL men eftersom Sverige har en hög grad av

kommunalt självstyre kan SKL inte göra så mycket mer än att påverka genom information. Författarna konstaterar att de idéburna organisationerna kan driva arbete lokalt men de har inte stöd i en nationell samordning för att driva frågorna lokalt.

Respondenterna från SKL anser att allt fler kommuner har påbörjat dialog- och överenskommelseprocesser där Överenskommelsen har stått som modell. Men Överenskommelsen kan ofta inte översättas till den lokala nivån eftersom lokala dialoger och samverkansinitiativ ofta omfattar en större bredd av det lokala föreningslivet än enbart representanter från det sociala området.

Om maktrelationer

Författarna konstaterar att Överenskommelsen ligger i linje med både nationella och internationella trender om ett ökat marknadstänkande och konkurrensutsättning inom det sociala välfärdsområdet och nya former av medborgar- och brukardeltagande. Men författarna anser sig inte kunna dra några slutsatser om Överenskommelsen haft någon betydelse för denna förändringstrend. Även om parterna är överens om att tillfällen för samråd mellan regeringen och de idéburna organisationerna har ökat så menar författarna att detta inte är något nytt utan att den dialog som tidigare var informell och nätverksliknande nu har blivit mer formell och institutionaliserad därför att regeringen har åtagit sig detta genom Överenskommelsen.

Författarna menar vidare att Överenskommelsen inte är ett bindande kontrakt och det går inte att kräva ansvar från någon part. Det är en gemensam avsiktsförklaring mellan tre olika parter hos vilka både förväntningar och tolkningar kan vara olika. Det finns inte något i Överenskommelsen som tyder på att maktrelationerna mellan staten och civilsamhället har förändrats. Snarare kan statens makt förstärkas genom en ökad samverkan därför att idéburna organisationerna ger legitimitet åt den politik som förs. Företrädare för de idéburna organisationerna menar att de blivit en mer självklar och jämbördig part men det är Regeringskansliet som är den mer resursstarka aktören och som bjuder in till dialog och därmed också sköter rekryteringen och fattar beslut.

Kan röst och service kombineras?

Till sist frågar sig författarna om det i en överenskommelse går att förena de två dimensionerna om diskussionen om demokratifrågor och om mångfald. I

studien framkommer röster som menar att dessa hänger ihop, men det framträder också intressekonflikter mellan dessa dimensioner. Principen om mångfald och principen om kvalitet handlar om idéburna organisationernas möjlighet att konkurrera med andra aktörer inom den sociala välfärden. Dessa principer har tydliga kopplingar till lagstiftning, regler för upphandling och näringslivsfrågor som omfattar de idéburna organisationerna. Frågan om demokratiutveckling och medborgar- och brukardeltagande omfattar principerna om dialog, självständighet och oberoende, öppenhet och insyn samt om långsiktighet. Författarna menar att dessa principer inte styrs av marknadsmässiga faktorer och konstaterar att det finns en inneboende intressekonflikt i dokumentet och i de processer som uppkommer som en följd av Överenskommelsen. Detta är en utmaning för parternas fortsatta arbete och för den roll som Överenskommelsen kan komma att spela för att uppnå ett förändrat samhällskontrakt inom det sociala välfärdsområdet.

Kommunspegeln

I Kommunspegeln som är genomförd av de idéburna organisationerna 2011 har 185 kommuner svarat. Det är en svarsfrekvens på ca 64%. 32% av de svarande kommunerna anger att de arbetar med Överenskommelsen lokalt.

Av de 61 kommuner som svarat att de arbetar med Överenskommelsen anger 22 att de har arbetat fram motsvarande lokala överenskommelser. 36 kommuner uppger att de har regelbundna möten med de lokala idéburna organisationerna utifrån Överenskommelsens intentioner och 27 kommuner uppger att tjänstemännen sprider kunskap om Överenskommelsen. 11 kommuner svarar att politikerna är de som sprider kunskap kring Överenskommelsen.

15 kommuner har svarat *Annat* och en del av dessa uppger att de har rådgivande organ eller försöker arbeta in sättet att tänka i verksamheten.

På frågan om vad som skulle underlätta för att inleda/fortsätta arbetet med en lokal överenskommelse anger 33% av de svarande kommunerna (170) att mer politisk vilja skulle underlätta detta arbete. 45% anger att utbildning, 62% anger informationsmaterial och 41% anger att coachning/vägledning skulle underlätta. 16% har svarat *Annat* och många av dem anger att tid och resurser är viktigt för att underlätta inleda/fortsätta arbetet med en lokal överenskommelse.

3.2 DE ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS GEMENSAMT SAMT AV RESPEKTIVE PART FÖR ATT GENOMFÖRA ÖVERENSKOMMELSEN

Som utgångspunkt för att ta fram detta material har följande underlag använts

- Sammanställningen i tredje delrapporten från Ersta Sköndal
- Parternas årliga rapporter från 2009, 2010, 2011 och 2012

I arbetet med Överenskommelsen ingår att parterna varje år rapporterar vad de gjort inom ramen för de åtaganden som beskrivs i överenskommelsedokumentet.

I tredje delrapporten görs en sammanställning för åtaganden fram till 2011. Denna sammanställning tillsammans med kompletteringar för år 2012 redovisas nedan. För att skilja ut vad som återges från delrapport 3 och vad som är tillagt i denna rapport redovisas texten från delrapport 3 i *kursiv* stil.

Sedan 2009 fram till och med 2012 har den gemensamma arbetsgruppen haft sammantaget 38 möten. Representationen i den gemensamma arbetsgruppen har sett olika ut under åren men sedan 2011 består den av fyra representanter från regeringen, två representanter från Sveriges Kommuner och Landsting och de idéburna organisationerna representeras av fyra representanter men de har valt sju personer att delta i möten enligt ett rullande schema. Denna grupp om sju personer, samordningsgruppen, väljs en gång om året och har utöver möten i den gemensamma arbetsgruppen även egna möten. Det är inte avsatt några gemensamma resurser för arbetet med samordningsgruppen. Varje organisation bekostar sitt eget arbete. Samordningsgruppen ska under 2012 arbeta för att det i en ny period finns medel för organisationernas arbete, inte bara för det gemensamma arbetet.

Det förekommer skillnader i hur parterna avrapporterar och redan i den första delstudien konstateras att parternas uppföljningsaktiviteter skiljer sig mycket åt och att parterna har olika förutsättningar att genomföra uppföljningsaktiviteter. Förutsättningarna handlar om skillnader i organisationstyp, storlek och resurser men också om att parternas åtaganden i Överenskommelsen ser olika ut.

De idéburna organisationerna

Omkring 45 organisationer har fram till och med 2012 ställt sig bakom beslutet om samverkan. Det vill säga det beslut som reglerar hur de idéburna organisationer

som skrivit under överenskommelsen inom det sociala området ska samordna sig i genomförandet av åtgärder och åtaganden.

Vid ett möte i februari 2012 valdes en ny samordningsgrupp.

Samordningsgruppen har varit representerad på samtliga möten som hållits i den gemensamma arbetsgruppen.

Samordningsgruppen har haft 11 möten under året, samt deltagit i den årliga uppföljningskonferensen i Kristianstad 18 november 2011. Då presenterades också *Kommunspegeln*, en undersökning bland landets samtliga kommuner för att få ett underlag för det fortsatta arbetet.

Nedan presenteras en sammanfattning av de idéburna organisationernas åtaganden 2009–2012.

Näringspolitiskt program

Projektet avser att driva frågan att svensk näringspolitik även skall omfatta idéburnas företagande. Projektet syfte är att utveckla ett samlat program med näringspolitiska insatser för att stimulera tillväxt och utveckling av idéburet företagande på det sociala området. Genom ett sådant program är det övergripande syftet att bidra till välfärdens utveckling genom ett ökat idéburet företagande, vilket kombinerar ekonomisk nytta med sociala mål och som ger brukare, anhängare och personal en verklig möjlighet att välja och påverka vård- och omsorgsverksamheter. En ansökan lämnades in till näringsdepartementet hösten 2010 och avslogs av departementet i november 2011. Efter avslaget uppmanades representanter från de idéburna av regeringskansliet att söka medel från Tillväxtverket, denna ansökan avslogs också. Ett möte med Tillväxtverket i frågan skedde i september 2012. Tillväxtverket har inte fått uppdrag eller resurser från Regeringen att bevilja medel för detta projekt och hänskjuter frågan tillbaka till regeringskansliet.

Samordningsgruppen fortsätter att ansöka om medel för detta projekt.

Att mäta kvalitet

Famna har samordningsgruppens uppdrag att leda projektet som innebär att kartlägga förutsättningarna för ett framtida samarbete bland idéburna organisationer som undertecknat Överenskommelsen. Projektgruppen består av representanter för Civilförsvarsförbundet, Folkbildningsförbundet, RIO, Skoopi, Coompanion, RFSU, OCN/Urkraft, Studieförbundet Vuxenskolan och Famna. Uppdraget omfattar att inventera olika aspekter på kvalitet och kvalitetsutveck-

lingsarbete i idéburna organisationer, denna inventering ligger sedan till grund för ett gemensamt utvecklingsprojekt om kvalitet. En kartläggning genomfördes under sommaren 2010 bland de organisationer som då undertecknat överenskommelsen (43 st). Av de 25 svar som erhöles framkom ett behov och ett intresse för samverkan om förbättrad systematik och idéburna verksamheters resultat. En workshop genomfördes också under 2010. Ett underlag för en ansökan om medel för detta projekt är framtaget.

Samordningsgruppen har under 2012 valt att först avvakta besked om hur Regeringskansliet ställer sig till den näringspolitiska ansökan och har följaktligen inte gått vidare i frågan.

Det offentliga frivilligarbetet

Projektet skall belysa frivilligarbete som utförs inom eller mycket nära det offentliga välfärdsåtagandet samt skapa ett faktabaserat och forskningsanknutet underlag för den fortsatta diskussionen inom uppföljningen av den nationella överenskommelsen. Detta arbete inleddes med ett öppet seminarium i februari 2010. En styrgrupp formerades som hade fyra möten under 2010. Under våren 2011 planerades att författa en projektansökan för fortsatt och breddat arbete i denna fråga. Vid återrapporteringen i november 2011 anges att de involverade organisationerna på grund av tids- och resursbrist inte mäktat med att utarbeta en sådan projektansökan enligt tidsplanen.

Ansökan har varit klar sedan sommaren 2012 men har inte skickats till någon myndighet eftersom man gjort bedömningen att det varken finns uppdrag eller avsatta medel som kan ligga till grund för ett positivt beslut.

Övrigt

Vidare anges i återrapporteringen att beslut tagits under 2011 om ett nytt projekt som är en samordning av två projektförslag: "Att ta ett samlat grepp om frågan att ge stöd till dem som vill starta en process för en lokal överenskommelse" och "Att använda nationella överenskommelsen som ett verktyg för synliggörande och förändring lokalt och regionalt". Den samordnande organisationen för detta projekt är Hela Sverige ska leva.

Under hösten 2011 genomförde de idéburna organisationerna en undersökning (Kommunspeglarna) i samtliga svenska kommuner. Undersökningen syftar till att samla information om huruvida politiska företrädare och tjänstemän känner till

Överenskommelsen, vilka som arbetar med frågan och vilka medel som de anser behövs för att driva ett framgångsrikt arbete med regionala och lokala processer.

Resurser för projektarbete

I återrapporteringen kommenteras resurser för arbetet, och framför allt brist på ekonomisk finansiering. Det finns inte några gemensamma resurser avsatta för samordningsgruppens arbete utan varje organisation bekostar sitt eget arbete. Projekten drivs enligt en princip om "lead agency", det vill säga att en organisation tar huvudansvaret för projektet och att organisationer som medverkar i projektet är med och delar på eventuella kostnader. Detta menar samordningsgruppen fungerar i en inledande fas av projektet men att det är nödvändigt att ekonomiska resurser tillförs när projektet skall genomföras.

Åtgärder 2012

- Leda, stödja och utbilda kring regionala och lokala processer
- Opinionsbilda i olika gemensamma frågor
- Ökat entreprenörskap, idéburet/socialt företagande via projekt, processer, seminarier, konferenser, med partier, kommuner, statliga myndigheter
- Deltagande i en stor mängd referensgrupper i t.ex. strukturfondsarbetet, nationella utredningar
- Dialog med och inom politiken på alla nivåer, för att integrera dessa civilsamhällsperspektiv i många sakfrågeområden
- Nätverk och projekt i samverkan mellan olika organisationer av olika slag växer fram mellan organisationer som gör nya saker
- Kompetensutvecklingsprojekt och metoder för att visa ekonomisk, social och miljömässig samhällsnytta, kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling
- Koden för samverkan i politiska beslutsprocesser (Europarådet)
- Representanter för idéburna organisationer har deltagit på ett möte med näringsminister Annie Lööf i april 2012 för att påpeka betydelsen av att Överenskommelsen får den verkliga betydelse den ska ha samt vikten av ett näringspolitiskt program som omfattar sektorns företagande.
- Samordningsgruppen har i november genomfört ett möte med statssekreterare Ragnwi Marcelind, Socialdepartementet och statssekreterare Maria Arnholm, Utbildningsdepartementet kring frågan hur

Överenskommelsen och dess principer informeras, tränger ned och tydliggörs hos myndigheterna.

- En rad lokala/regionala dialogprocesser har slutförts, pågår och är i ett initialt skede runt om i landet. Den 4 september 2012 undertecknade landets två största kommuner, Stockholm och Göteborg, en överenskommelse med sektorn. I Uppsala och Ekerö pågår processer, ett första steg till en överenskommelse med Stockholms Läns Landsting har tagits liksom i region Öst; Linköping–Norrköping samt i Västra Götaland, Västernorrland och på Gotland.

Åtterrapporering från regeringen

Regeringen återrapporering åtgärder som initierats mellan åren 2009 och 2012. Vissa åtaganden är slutförda men de flesta kommer att pågå och genomföras under 2013. *Organisatoriskt sorterar politiken om det civila samhället sedan den 1 januari 2011 till Utbildningsdepartementets ansvarsområde. Utbildningsdepartementet ansvarar för uppföljningen av Överenskommelsen tillsammans med Socialdepartementet.*

Principen om självständighet och oberoende

- *En ny förordning (2011:1062) om statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området trädde kraft den 15 november 2011.*
- *Idéburna organisationer bidrar i arbetet för att motverka hiv/aids och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar.*
- *Regeringen har i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) föreslagit en rätt till skattereduktion för penninggåvor till ideell verksamhet. Skattereduktionen gäller fysiska personer.*
- *Regeringen har beslutat om ett verksamhetsbidrag som reglerar i förordningen (2009:955) om statsbidrag till vissa juridiska personer som tillhandahåller meningsfull sysselsättning till personer med psykisk funktionsnedsättning, Juridiska personer, t ex ideella organisationer, stiftelser, sociala och privata företag etc. kan ansöka om bidraget hos Socialstyrelsen. Under 2012 har Socialstyrelsen fördelat 20 miljoner kronor för detta ändamål.*
- *Under 2010 fördelade Ungdomsstyrelsen 4,5 miljoner kronor till åtta organisationer som ville arbeta mot diskriminering och för jämställdhet i den egna verksamheten. Under 2011 fördelades 4 miljoner kronor och 7 mil-*

joner kronor till jämställdhetsprojekt samt 2,7 miljoner till nationella minoriteter som arbetat för jämställdhet och mot diskriminering.

- I januari 2012 har en rätt till skattereduktion införts som syftar till att underlätta för den ideella sektorn att samla in medel från andra aktörer. Gåvomottagarna måste vara godkända.
- Det pågår ett arbete att modernisera de särskilda inkomstskattereglerna för den ideella sektorn. I regeringens budgetproposition för 2013 (prop. 2012/13:1) aviseras detta och planeras att träda i kraft i januari 2014.

Principen om dialog

- *Ett fortsatt utbyte sker av erfarenheter i bl. a Handikappdelegationen, Pensionärskommittén och Brukardelegationen. Överenskommelsen har lett till fler möten och diskussioner med ideell sektor där de idéburna organisationerna informeras och görs mer delaktiga i de pågående processerna, till exempel i arbetet med en evidensbaserad praktik (brukarorganisationer inbjuds) och i Sveriges arbete med de mänskliga rättigheterna.*
- *Under temaåret 2010 "Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning" utvecklade European Anti-Poverty Network och Arbetarnas Bildningsförbund med stöd av Sensus studieförbund en modell för att stärka brukarorganisationerna och skapa en plattform för dialog med beslutsfattare på lokal och nationell nivå, bl. a genom studiecirkelverksamhet.*
- *Regeringen har genomfört två samråd med intresseorganisationer inom det civila samhället för att informera om regeringens genomförande av Europa 2020-strategin på nationell och EU-nivå samt diskuterat organisationernas roll i detta arbete liksom former för fortsatt samråd inom ramen för strategin.*
- *Ungdomsstyrelsen har inom sitt uppdrag att samordna genomförandet av Europeiska året för frivilligarbete genomfört ett stort antal aktiviteter i hela landet.*
- *Inom ramen för ANDT-sekretariatet (regeringens samordningsfunktion för alkohol-narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken) skapas arenor och samarbete med idéburna organisationer inom ANDT-området.*
- *Information om Överenskommelsen, uppföljning och frågor som rör den ideella sektorn lämnas löpande. Ungdomsstyrelsen har fått i uppdrag att sammankalla och administrera ett partsgemensamt forum för 2011.*

- *Ett välfärdsutvecklingsråd inom vård och omsorg inrättades av regeringen 2010, rådet skall arbeta fram till slutet av 2012. I rådet ingår representanter för idéburna organisationer. En första delrapport lämnades i juni 2011. Rådet ska arbeta fram till slutet av 2012.*
- *Det tidigare Integrations- och jämställdhetsdepartementet genomförde under 2010 ett pilotprojekt rörande utökat samråd med det civila samhällets organisationer. Projektet följs upp av Utbildningsdepartementet. Arbetet med ökat samråd fortsätter, bl. a genom den interdepartementala arbetsgrupp som inrättats för uppföljningen av politiken för det civila samhället.*
- *En del av regeringens webbplats har utvecklats för att följa uppföljningen av denna överenskommelse samt överenskommelsen inom integrationsområdet. På webbplatsen finns även information om politiken för det civila samhället samt de olika departementens dialoger, samråd och remisser.*
- *Regeringen har tagit initiativ till tematiska dialoger där Barnombudsmannen, idéburna organisationer, myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting deltagit med syftet att bidra till en ökad samsyn och samordning i frågor som rör barnets rättigheter. Under 2012 har bland annat en tematisk dialog om våld mot barn genomförts.*
- *I regeringens budgetproposition för 2012 (prop. 2011/12:1) beskrivs dels insatser relaterade till propositionen om politiken för det civila samhället (prop2009/10:55), dels beskrivs vilket behov som politiken för det civila samhället har av stöd i en myndighet som kan hantera frågor som rör det civila samhället och dess organisationers villkor som röstbärare, utförare och sociala entreprenörer.*
- *Ungdomsstyrelsen har i sitt regleringsbrev för 2012 ett uppdrag att samla och sprida kunskap, låta göra analyser och utvärderingar, bilda nätverk, administrera ett partsgemensamt forum samt genomföra en kod om främjande av medborgerligt deltagande.*
- *Partsgemensamt forum har träffats vid fyra tillfällen under 2012 och bl.a. diskuterat oberoende och självständighet, ekonomiska villkor, delaktighet och jämställdhet.*
- *Ungdomsstyrelsen har tagit initiativ till att bilda nätverk kring kunskapsfrågor med myndigheter och andra aktörer som på olika sätt relaterar till det civila samhället i sina uppdrag samt utarbetat en uppföljningsrapport utifrån det civila samhällets organisationers perspektiv.*

- Regeringen fortsätter att utveckla dialogen med det civila samhället i enlighet med propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55) t.ex. i sin skrivelse En folkhälsopolitik med människan i centrum (skr. 2011/12:166)

Principen om kvalitet

- *Den 10 och 11 februari 2011 arrangerade Ideell Arena tillsammans med Vetenskapsrådet konferensen Arena för civilsamhälle och vetenskap. Representanter för det civila samhällets organisationer samt från universiteten medverkade.*
- *Statistiska centralbyrån (SCB) har fått i uppdrag av regeringen att producera statistik om det civila samhället (U2011/5496/UC). SCB genomför arbetet i samarbete med en referensgrupp bestående av representanter från det civila samhällets organisationer och andra relevanta aktörer*
- *En utveckling pågår av ett system för öppna jämförelser samt kvalitetsindikatorer inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Under 2012 har det inletts ett arbete med att utveckla öppna jämförelser inom folkhälsoområdet och inom läkemedelsområdet. I arbetet med öppna jämförelser och kvalitetsindikatorer finns representanter för den idéburna sektorn med.*
- *Under 2009 inrättades ett tioårigt forskningsprogram som hanteras av Vetenskapsrådet (VR). Fyra projekt beviljades bidrag för forskning om civilsamhället. En forskningskartläggning har genomförts av VR i syfte att se över inom vilka områden som forskning bedrivs och inom vilka områden som mer forskning behövs. Se rapporten Var står forskningen om civilsamhället? En internationell översikt (Vetenskapsrådets rapportserie 2012:04)*
- *Regeringen arbetar med att ta fram en ny ungdomspolitisk proposition som kommer att presenteras under mandatperioden. Inför propositionen genomförs en dialogturné med ungdomar i fem kommuner för att nå ut till en bredare grupp ungdomar, ungdomsorganisationer och aktörer på ungdomsområdet.*
- *I regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting för 2012 har medel avsatts för att utveckla lokalt och regionalt anpassade samverkansmodeller och stödstrukturer för långsiktigt framgångsrik*

samverkan mellan enskilda medborgare, brukare, ideella organisationer och kommuner, landsting och regioner.

- Socialstyrelsen fick i december 2011 i uppdrag att ta fram ett vägledande underlag för upphandling och uppföljning av kommunal vård och omsorg om äldre.
- Regeringen har under hösten 2012 bjudit in till samtal för att skapa en bred flerpartsöverenskommelse kring en etisk plattform för vård- och omsorgsgivare som får del av offentliga medel.

Principen om långsiktighet

- *Regeringen finansierade ett projekt som pågick mellan december 2007 och juni 2010 vilket bedrevs av SKL och socialtjänsten för att utveckla ersättningssystem i hälso- och sjukvården (S2007/11028/FS). I slutrapporten i juni 2010 framhålls bl a att det finns ett fortsatt behov av att beskriva och utvärdera på vilket sätt och i vilken utsträckning ersättningssystemen stödjer en utveckling mot en mångfald av vårdgivare i primärvården.*
- *Regeringen har i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) aviserat ett stimulansbidrag för 2012–2014 i syfte att stärka patientens valfrihet inom den specialiserade vården och öka mångfalden av vårdgivare.*
- *Statens folkhälsoinstitut fortsätter arbetet enligt sitt regeringsuppdrag om dialogforum för kommuner och idéburna organisationer när det gäller föräldrastöd (S2009/2669/FST).*
- *Ideella aktörer är aktiva i det självmordsförebyggande arbetet. Arbetet är kopplat till regeringsuppdraget vid Nationell prevention av suicid och psykisk ohälsa (NASP) vid Karolinska institutet att genomföra en pilotstudie i två län när det gäller självmordsförebyggande program (S2010/8258/FS). Uppdraget redovisades i december 2012. NASP har även fått uppdraget att genomföra en pilotstudie på ungdomsversionen av Mental Health First Aid Training and Research Program (MSFA) – en utbildningsinsats som omfattar 2 000 personer i två län. Uppdraget ska slutredovisas i december 2014.*
- *Regeringen kommer att fr.o.m. 2013 att permanenta det stöd som lämnas enligt förordningen genom statligt stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering(2002:989).*

Principen om öppenhet och insyn

- *Under våren 2011 genomfördes den första interna breda uppföljningen i Regeringskansliet av politiken för det civila samhället, den andra genomfördes under våren 2012. Uppföljningen görs årligen för att möjliggöra en analys av insatserna i relation till det övergripande målet för politiken. Uppgifter om antal samråd samlades in genom en webbenkät. En preliminär sammanställning av enkäten visar att drygt 1 300 organisationer har bjudits in under 2010 att svara på 83 remisser. Av dessa inkom 880 med svar. Ytterligare drygt 200 organisationer som inte fanns med på remisslistorna svarade. Samtliga departement som har deltagit i uppföljningen har olika typer av fasta forum för samråd där det civila samhällets organisationer ingår. Under 2010 fanns totalt 80 sådana fasta forum i vilka ca 950 organisationer från det civila samhället deltog i ca 350 möten. Under 2011 har drygt 1 400 organisationer bjudits in att svara på remisser. Samtliga departement som har deltagit i uppföljningen har olika typer av fasta forum för samråd där det civila samhällets organisationer ingår. Under 2011 fanns ett 50-tal fasta forum och minst 260 möten arrangerades.*
- *Inom ramen för de ordinarie dialoger som förs av Socialdepartementets delegationer informeras den ideella sektorn om aktuella utredningar som rör sektorn inom departementets område.*
- *I direktiven till olika utredningar anges där det är relevant att samverka ska ske med berörda organisationer.*

Principen om mångfald

- *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och Tillväxtverket har fått regeringens uppdrag att årligen under perioden 2009–2012 följa upp, rapportera och bedöma utvecklingen avseende mångfald och entreprenörskap i hälso- och sjukvård, äldreomsorg och övrig socialtjänst samt föreslå åtgärder för att främja en positiv utveckling (S2009/9847/FS).*
- *Under 2010 och 2011 har Ungdomsstyrelsen utlyst medel till ungdomsorganisationer som vill arbeta med engagemangsguider eller andra liknande metoder av uppsökande karaktär. Ett mål är att stimulera särskilt ungdomar och kvinnor som bor i områden med lägre organisationsgrad till kontakter med det civila samhällets organisationer. Totalt 10 miljoner skall*

fördelas under 2011 för detta ändamål. Under 2012 har totalt 9,3 miljoner kronor fördelats för att stödja organisationer som vill arbeta med engagemangsguider och liknande metoder. Uppdraget till Ungdomsstyrelsen pågår till och med 2013.

- Kammarkollegiet har haft regeringens uppdrag att under 2009 och 2010 utveckla och ansvara för en vägledning för upphandling inom vård och omsorg (S2007/11029/FS). Vägledningen skall bidra till att krav och villkor i ökad utsträckning anpassas efter den aktuella upphandlingen samt ger utrymme för innovationer och en mångfald av leverantörer och lösningar.
- Konkurrensverket har regeringens uppdrag att ur konkurrenssynpunkt följa införandet av och utvärdera vårdvalssystemen i primärvården (S2009/5070/FS). I beslutet anges att myndigheten bör uppmärksamma om landstingen har justerat uppdragen till vårdmottagningarna sedan införandet av vårdvalssystem för att stimulera nya typer av tjänster eller underlätta för ytterligare vårdgivare, t ex små och medelstora företag, att etablera sig.
- Arbetsförmedlingen har sedan 2009 regeringens uppdrag att i samverkan med Försäkringskassan upphandla rehabilitering och andra typer av stöd-tjänster för personer med nedsatt arbetsförmåga på grund av psykisk funktionsnedsättning (S2009/2427/A). Enligt uppdraget anser regeringen att det är angeläget att sociala företags, och då särskilt sociala kooperativs, möjligheter att stödja personer med psykisk funktionsnedsättning tas till vara.
- Socialstyrelsen har sedan 2009 haft i uppdrag att årligen fördela bidrag till kommuner som upphandlar sysselsättningsplatser för personer med psykisk funktionsnedsättning av externa aktörer. Socialstyrelsen skall följa upp statsbidraget och redovisa utvecklingen av extern sysselsättning. Av denna redovisning ska bl a framgå hur uppdraget påverkat utvecklingen av sociala kooperativ och andra sociala företag samt ideella organisationer. Socialstyrelsen slutredovisade uppdraget i mars 2012.
- Ett handlingsprogram för ökat företagande och entreprenörskap togs fram under 2008. Exempel på genomförda uppdrag är Tillväxtverket och Statens skolverk som i samverkan genomfört informations- och kunskaphöjande insatser som främjar entreprenörskap inom vård- och omsorgsutbildningar i gymnasieskolan, den kommunala vuxenut-

bildningen och högskolan. Uppdraget ska genomföras under perioden 2010–2012 med slutrapportering senast i januari 2013.

- Tillväxtverket fick december 2010 i uppdrag att starta en pilotsatsning med utvecklingscheckar inom vård och omsorg. I juni 2011 vidgades uppdraget att även omfatta utvecklingscheckar inom äldreomsorgen för att främja tillkomsten av innovationer inom äldreomsorgen. I april 2012 utvidgades uppdraget ytterligare till att även inbegripa genomförandet av kompletterande utbildningar i affärsutveckling.
- Hösten 2009 fick Tillväxtverket ett tilläggsuppdrag att genomföra en insats riktad till den ideella sektorn inom programmet för fler företagare inom vård- och omsorgssektorn. I två rapporter redovisas de idéburna organisationernas intresse för vård och omsorg samt de hinder som finns för såväl nystart, tillväxt och utveckling av befintlig verksamhet som omstart av tidigare bedriven verksamhet inom vård och omsorg.
- Regeringen beslutade i mars 2012 att ge landstingen ett stimulansbidrag för att utveckla vårdvalssystem som syftar till att:
 - förbättra integrationen mellan vårdens olika delar,
 - ge utförarna stor frihet att forma sin verksamhet och organisation,
 - flytta vård från sjukhus till öppna vårdformer utanför sjukhusen,
 - öka innovationstakten i vården,
 - innehålla nya ersättningssystem,
 - stärka möjligheterna att verka i glesbygd, samt
 - skapa förutsättningar för att öka mångfalden.
- Konkurrensverket fick i september 2011 i uppdrag att följa upp och utvärdera konkurrensförhållandena i kommunernas valfrihetssystem. Uppdraget ska rapporteras senast den 31 januari 2013.
- Konkurrensverket har även i uppdrag att analysera förutsättningarna för kvalitetskonkurrens i vårdvalssystemen i primärvården. Konkurrensverket konstaterar att dessa förutsättningar nu är uppfyllda i stora delar av Sverige. Rapporten visar att landstingens verksamheter i egen regi går med underskott i mer än hälften av landstingen. Vidare instämmer samtliga landsting i att villkoren i vårdvalssystemen bör vara likvärdiga för privata och offentliga vårdgivare. Landstingen säger sig också arbeta för att åstadkomma en likvärdig behandling.

- Regeringen beslutade den 13 september 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och utvärdera effekterna av införandet av lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV. I uppdraget ingår att identifiera och analysera de problem som idéburna organisationer har för att kunna konkurrera på marknaden (dir. 2012:91).

Återrapportering från Sveriges Kommuner och Landsting

Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) åtaganden under åren 2010, 2011 och 2012 genomförs i huvudsak genom projektet Samspel med civilsamhället. Samt, genom arbete inom de enskilda sakområdena. Överenskommelsens samverkansprinciper utgör grundläggande förhållningssätt i SKL:s arbete och syftar till att stödja kommuner och landsting i att utveckla samverkan med det civila samhället, lokalt och regionalt. SKL anger vidare att kunskaper, erfarenhetsutbyte och stöd ges genom seminarier, konferenser, föreläsningar, nätverk, workshops, studiebesök, studieresor och utbildningserbjudanden samt genom publikationer.

Utdrag ur årets kunskapsförmedlande insatser:

- *Information om Överenskommelsen och dess innehåll har presenterats vid samtliga av SKL:s aktiviteter och arrangemang som berör dialog och samverkan med civilsamhället, samt vid extern medverkan.*
- *En kartläggning av kommuners samverkansrelationer med civilsamhällesorganisationer genomfördes i 10 kommuner under 2010.*
- *SKL tog under 2010 fram ett positionspapper: "Patient och brukarmedverkan – för ökad kvalitet och effektivitet i hälso- och sjukvård och socialtjänst".*
- *Under 2009–2010 medverkade SKL i en så kallad tankesmedja med politiker, forskare och samhällsentreprenörer där man arbetade med frågan om hur kommuner och regioner kan främja samhällsentreprenörskap.*
- *Under 2010 stödde och medverkade SKL i en nationell konferens för frivilligcentraler som ägde rum i Malmö samt i november i Stockholm genomfördes seminariet: Frivilligcentraler i kommunal regi, vilket syftade till erfarenhetsutbyte och utvärdering för kommuner som startat frivilligcentraler.*
- *Tre regionala konferenser har genomförts under 2011 under rubriken: Mångfald och ungdom – lokal utveckling tillsammans, i samarbete med or-*

gisationen Sveriges föreningar och Ungdomsstyrelsen. Målgruppen har varit lokala politiker, tjänstemän och ideella föreningar i respektive region.

- *Seminarium 31 mars: Europarådet – ”Code of good practice/Utveckla den demokratiska dialogen med civilsamhället”. Ett inspirations- och kunskapsseminarium för målgruppen politiker och tjänstemän.*
- *Seminarium 23 september: Europarådets handlingsplan för Social sammanhållning i samarbete med Europarådets kansli.*
- *Ett inspirations-/idéseminarium den 28 september om sociala mervärden: hur man kan mäta socialt värdeskapande verksamheter och metoden SROI. Seminariet genomfördes i samarbete med organisationen SERUS.*
- *En workshop den 11 november i Göteborg om ”Den nya samhällsstyrningen – när fler vill vara med och styra och ställa”; angående nya styrinstrument med bl.a. brukare och civilsamhällets organisationer.*
- *Seminarium 18 januari 2012: för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte för frivilligsamordnare.*
- *Seminarium 7 mars 2012: om Ungdomstjänst för unga lagöverträdare i samarbete med Tyresö kommun och lokala idéburna organisationer.*
- *Medverkan med seminarium under Forum Västra Götaland 29 mars, om Civilsamhället och den nya samhällsstyrningen samt vid Demokratidagen den 18 april om lokala och regionala överenskommelser med civilsamhället, exempen Region Skåne och Örebro kommun.*
- *Seminarium 15 november 2012: ”Fler idéburna leverantörer av vård och omsorgstjänster” som syftar till att visa på olika exempel på samverkan mellan kommuner/landsting och idéburna utförare.*
- *SKLs avdelning för vård och omsorg har under 2012 initierat och/eller arrangerat ett flertal seminarier och konferenser i syfte att stimulera ett mer strukturerat samarbete mellan kommuner/landsting och idéburna organisationer inom områdena hälso- och sjukvård och socialtjänst.*

Utvecklingsarbete

- *Nätverket ”Skapa lokala överenskommelser med civilsamhället” riktar sig till kommuner och landsting som har för avsikt att utveckla lokala eller regionala dialoger, eller befinner sig i ett sådant utvecklingsskede. Deltagarna i nätverket ges möjligheter till erfarenhetsutbyte och gemensamt*

strategiarbete. En inbjudan till en ny grupp av kommuner och landsting för lokala och regionala dialoger kommer att gå ut i mars 2012.

- *Nätverket ”Strategisk samverkan med civilsamhället – social ekonomi”. Under vintern 2011/2012 genomförs en verkstad för kommuner och landsting/regioner som ligger i utvecklingsfronten. Målet är att åstadkomma ett bredare engagemang och ägarskap i frågor som rör dialog, samverkan och överenskommelser med civilsamhället, i den egna kommunala organisationen.*
- *Nätverket – Växla upp samverkan med civilsamhället har genomförts som en verkstad för medlemmar som ligger i utvecklingsfronten och har pågått under 2011–2012.*
- *Nätverket – Lärande om samverkan och dialog med civilsamhället har genomförts med 4 träffar 2012.*
- *Förstudien; Välfärdsutveckling genom stödstrukturer för frivilligt arbete har under 2012 genomförts i samarbete med Forum för frivilligt socialt arbete och avslutas i februari 2013.*
- *SKLs satsning Kunskap till praktik som syftar till att ge stöd till implementering av nya riktlinjer inom missbruks- och beroendevården har ett aktivt brukarråd bestående av representanter för 15 olika organisationer av olika karaktär där alla delar förbundets intresse för att utveckla missbruks- och beroendevården. Under året har ett flertal seminarier och konferenser genomförts. Arbetet med att utveckla metoden brukarstyrd brukarrevision har fortsatt under 2012. Arbetet bedrivs i partnerskap och enligt avtal med en idéburen organisation.*
- *Inom förbundets prioriterade fråga Bättre Liv för Sjuka Äldre som bygger på en överenskommelse mellan regeringen och SKL har det inrättats ett ”senior advisory board”.*

Vidare har SKL under år 2011 och 2012 aktivt medverkat i och stött en rad nationella satsningar för att utveckla stödet, dialogen och samverkan med civilsamhället och dess organisationer.

Tex:

- *SKL ingår i ett samarbete i Tillväxtverkets arbete 2009–2011 för fler sociala företag.*

- SKL har medverkat i referensgruppen för Serviceprojektet för utveckling av social service i samverkan som letts av Hela Sverige ska leva under 2010 och 2011. SKL deltog i Ungdomsstyrelsens referensgrupp för Frivilligåret 2011.
- SKL deltar i Partsgemensamt forum för uppföljning av politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55).
- SKL deltar i SCB:s referensgrupp för utveckling av statistik för det civila samhällets organisationer.
- SKL bidrar genom deltagande i styrgrupp och i aktiviteter knutna till projektet Socialt Kapital Forum i Västra Götaland.
- SKL:s satsning Kunskap till praktik som syftar till att stödja kommuner och landsting i att utveckla missbruks- och beroendevård har ett brukarråd på nationell nivå. Syftet med brukarrådet är att tillsammans med brukarorganisationerna diskutera hur vi tillsammans kan stärka brukarinflytandet inom hälso- och sjukvård och socialtjänst i de län som SKL träffat överenskommelser med. 20 brukarråd har bildats och under året har ett tiotal regionala brukarråd genomfört dialogmöten med sina respektive politiker för att utveckla samarbete mellan kommun, landsting och brukarorganisationer.
- Inom ramen för Kunskap till praktik har det utvecklats en modell för brukarstyrd brukarrevision inom socialtjänsten. Under 2011 har kunskap om modellen spridits och en stor nationell konferens kommer att hållas mot slutet av 2011.
- SKL stödjer kommuner, landsting och regioner i utvecklingsarbete för fler och växande sociala företag.
- SKL deltar i SCB:s referensgrupp för utveckling av statistik för det civila samhällets organisationer.

Överenskommelsekansliets arbete

Det kansli som inrättades 2009 för utveckling och uppföljning av arbetet med Överenskommelsen finansieras av ett årligt anslag från regeringen om 2,6 miljoner kronor. Anslaget utbetalas och följs upp av Ungdomsstyrelsen. Kansliets uppdrag är att stödja den gemensamma arbetsgruppen och operativt fullfölja beslut. Kansliet hade under 2010 och 2011 1,8 respektive 2,0 heltidstjänster, fördelade på en kansliansvarig, en kommunikationsansvarig/projektledare samt en forskningsansvarig. Under 2012 slutade både kanslichef och kommunikatör och en tf. kanslichef anställdes.

Kansliet har under åren framför allt arbetat med att utforma och sprida information om Överenskommelsen via webb, nyhetsbrev, Facebook och andra tillgängliga kanaler. Under 2010 tog kansliet fram en kommunikationsstrategi.

Under 2011 har ett inspirationsmaterial tagits fram och en processledarutbildning hölls vid ett första av tre tillfällen i november. Annat som nämns i återrapporteringen är medverkan och informationsspridning vid olika riksdagspartiers så kallade kommundagar, samt deltagande i möten med kommuner och organisationer nationellt och regionalt.

Kansliet har initierat forskning i form av en årlig uppföljningsstudie samt årliga tematiska studier. Forskningen beslutas och finansieras av den gemensamma arbetsgruppen. Kansliet följer även annan svensk och internationell forskning på området.

Under 2012 har kansliet bl.a. genomfört en processledarutbildning med 22 deltagare. Processledarnas uppgift är att på ett objektiva sätt leda dialogprocesser ute i landet. Kansliet har arrangerat ett frukostseminarium, eftermiddagsamtal samt skickat ut kunskapsmaterial till organisationer, kommuner, landsting och regioner. Kansliet har genomfört besök till sex kommuner och regioner och utöver detta informerat om Överenskommelsen på olika arrangemang och möten.

Den årliga uppföljningskonferensen genomfördes i samarbete mellan Göteborgs föreningscenter, Göteborgs stad, Överenskommelsens uppföljningskansli och studieförbundet Bilda. Efter denna konferens genomfördes en välbesökt lärkonferens.

I den tredje och avslutande delen av uppföljningsstudien om Överenskommelsen som publicerats 2012 redogör Ersta Sköndal högskola för hur berörda parter ser på Överenskommelsen i dagsläget samt hur parterna anser att Överenskommelsen har påverkat utvecklingen. Studierna presenteras bl.a. genom webbsändningar, finns som PDF på webben och kan beställas från kansliet.

3.3 DE SYNPUNKTER OCH UPPFATTNINGAR SOM FRAMFÖRTS OM ÖVERENSKOMMELSEN SOM SÅDAN OCH DET HITTILLSVARANDE ARBETET MED GENOMFÖRANDET

Som utgångspunkt för att ta fram detta material har vi använt följande underlag

- Ersta Sköndals två första delrapporter från 2010 och 2011

Delrapporter från Ersta Sköndal

Den första delrapporten är en kunskapsöversikt om forskning om de socialt inriktade idéburna organisationernas särart och mervärde. Den andra delrapporten handlar om att relatera Överenskommelsen till aktuell samhällsvetenskaplig forskning och då särskilt om ideella organisationers dubbla roll att både företräda medlemmar och utföra service.

Delrapport ett - Om idéburna organisationers särart och mervärde

Den första delrapporten är en kunskapsöversikt som syftar till att kartlägga och granska det empiriska stödet för olika antaganden om att socialt inriktade idéburna organisationer har en särart och ett mervärde som skiljer dem från deras offentliga och privata motsvarigheter.

I arbetet med översikten genomsköts en stor mängd data men författarna menar att det saknas forskning om socialt inriktade idéburna organisationers särart och mervärde. Man fann stora skillnader i hur den studerade forskningen tagits fram och därför var det inte heller enkelt att dra alltför långtgående slutsatser men det urskildes ett antal teman som värdegrund, bemötande, innovationsförmåga, påverkan på samhällsutvecklingen samt effektivitet och kvalitet. Utöver detta finns förslag på framtida forskningsbehov.

Värdegrunden och bemötande

Vad gäller värdegrunden visade forskningen att den fyller en viktig roll för de idéburna organisationerna men att den snarare är subtil än konkret. Det tycks som att alla intressenter – brukare, anställda och volontärer – har en känsla av att verksamheten skiljer sig från andra just därför att den bygger på en viss idé eller vision. Värdegrundens inverkan kunde vara både positiv och negativ. Positiv därför att den tillförde en god atmosfär och en känsla av meningsfullhet och negativ därför att den innebar ökade krav och förväntningar samt gav upphov till motstånd till förändring och nytänkande.

Vidare ger översikten indikationer på att brukarbemötandet är annorlunda i de idéburna organisationerna. Ofta har de idéburna organisationerna ett bredare perspektiv på de problem som ska lösas och ser mer till helheten. De idéburna organisationerna tycks också lägga ner extra tid och insatser vid sidan av själva kärnverksamheten genom t.ex. informellt stöd till brukare. Men

författarna kunde inte hitta något stöd i forskningen att brukare och allmänhet har större förtroende för idéburna organisationer.

Graden av innovativitet och påverkan på samhällsutvecklingen

När det gäller frågan om huruvida de idéburna organisationerna är mer innovativa än andra aktörer kunde författarna inte hitta något stöd i det studerade underlaget. Författarna poängterar att ingen av studierna omfattade sociala entreprenörer eller företag vilket är organisationsformer som anses vara innovativa.

Det fanns heller inte tillräckligt underlag för att uttala sig om de idéburna organisationernas påverkan på samhällsutvecklingen. De studier som berörde denna fråga visade att de idéburna organisationerna i högre grad än andra aktörer från offentlig och privat sektor prioriterade insatser som gynnar samhällsnyttan. Men ingen av studierna hade granskat resultaten av dessa insatser. Författarna menar att det är svårt att härleda idéburna organisationers insatser till effekter på samhällsnivå eftersom de ofta är indirekta.

Effektivitet, kvalitet och utvärdering

De få studier som granskat idéburna organisationers effektivitet och kvalitet fann inga skillnader på vinstdrivande och icke-vinstdrivande sjukhus, medan man hittade stora skillnader bland vårdhem. Där hade de icke-vinstdrivande vårdhemmen bättre resultat på flera punkter. En annan studie visade på positiva effekter för religiöst baserade projekt för olika utsatta grupper, men studiens tillförlitlighet ifrågasätts av rapportförfattarna.

Författarna menar att man trots omfattande sökning inte har funnit så mycket forskning om de idéburna organisationernas särart och mervärde. Kvalitet anses vara ett särdrag för idéburna organisationer men detta begrepp är svårt att följa upp särskilt som det inte är uttalat vad kvalitet innebär. Ofta utmärks kvalitet för idéburna organisationer vara antingen stora samhällsförändringar så som integration och social rättvisa eller mjuka frågor på individnivå, båda svåra att mäta. Detta innebär att de förblir osynliga i utvärderingar.

I rapporten anges att utvärdering riskerar att styra verksamheter att utforma sina aktiviteter efter vad som ska utvärderas och det som inte ingår i utvärderingen kan komma att prioriteras bort. Detta kan innebära att de särdrag och mervärden som utmärks hos de idéburna organisationerna kanske inte mäts och därmed får mindre betydelse i verksamheten. Det finns alltså risk att

en ökad efterfrågan på kvalitetsredovisningar på sikt kan urholka särarten. I delrapport två återkommer diskussionen kring kvalitet.

Framtida forskningsområden

Slutligen skriver författarna att det saknas kunskap om hur de idéburna sociala insatserna skiljer sig från motsvarande privat offentlig verksamhet. Författarna skickar med några idéer kring framtida forskningsområden. Dessa handlar om att göra jämförelser på hem för vård och boende inom missbrukarvården, äldreboenden, stödinsatser för hemlösa, sjukvård och stöd till funktionshindrade. Inom dessa områden finns etablerade verksamheter med olika ägandeform som liknar varandra.

Delrapport två – Staten och det civila samhällets organisationer i ett föränderligt välfärdssamhälle

Den andra delrapporten handlar om att relatera Överenskommelsen till aktuell samhällsvetenskaplig forskning särskilt om ideella organisationers dubbla roll att både företräda medlemmar, d.v.s. ge röst åt dem och att initiera och utföra service. Rapporten bygger på tre frågeställningar

1. Överenskommelsen bygger på frivillighet och vilken potential har den att reglera berörda aktörers beteenden?
2. Vilken potential har Överenskommelsen att stärka ideella organisationers deltagande i den politiska debatten?
3. Vilka roller har de tre inblandade parterna – ideella organisationer, regering och Sveriges kommuner och landsting – kommit överens om att de ska ha för att bidra till ökad sysselsättning och bättre service?

Principerna och utmaningar

I andra kapitlet i den andra delrapporten beskrivs inledningsvis hur Överenskommelsen kom till. Författarna konstaterar att några av principerna reglerar relationen mellan regeringen och de medverkande organisationerna. Dessa är principerna om dialog, långsiktighet, öppenhet och insyn. De andra principerna – om självständighet och oberoende, kvalitet och mångfald – reglerar mer de ideella organisationernas roll och funktion i samhället.

Författarna menar vidare att de ser en viss diskrepans mellan de olika principerna. Det kan till och med finnas motsättningar mellan olika principer. För-

fattarna konstaterar också att det är främst regeringen och de idéburna organisationerna som part som har tagit på sig att genomföra åtgärder medan Sveriges kommuner och landsting har valt att inte precisera sina åtaganden. Dessutom bedömer författarna att åtagandena och åtgärderna är vagt formulerade. Anledningarna till de vaga formuleringarna var både att det saknades tid och mandat mot slutet av processen och att det inte fanns några utfästelser om ekonomiska resurser för själva genomförandet, utom i åtgärdsplanen.

Ovanstående pekar på några utmaningar för Överenskommelsens utveckling. Det handlar om att Överenskommelsen ska kunna användas på lokal nivå där den sociala servicen och välfärdstjänster utförs. Då rapporten skrevs var det ett antal kommuner och regioner som utvecklade lokala överenskommelser. Författarna frågar sig hur den nationella Överenskommelsen kommer att kunna utgöra ett stöd i uppkomsten av lokala överenskommelser.

Vidare tar författarna upp frågan om de idéburna organisationernas demokratiska idéer och värdering står i motsats till affärsinriktad verksamhet. Eller klarar de idéburna organisationerna att kombinera dem?

Rapporten speglar också politikerperspektivet och beskriver att regeringens politik illustrerar en ideologisk förskjutning i välfärdspolitik, från en välfärdsstat till ett välfärdssamhälle, där även andra aktörer utöver den offentliga kan vara utförare. Det övergripande syftet är att skapa en mångfald av utförare inom den sociala sektorn. På det sättet framstår Överenskommelsen som ideologiskt kontroversiell eftersom den formaliserar och identifierar de idéburna organisationernas roll som serviceproducenter. Författarna menar också att Överenskommelsen är väsentligt mindre kontroversiell när det gäller idéburna organisationernas roll som röstbärare.

Olika styrmodeller och demokratiaspekten

I rapporten beskrivs övergången från "government" till "governance" där den tidigare modellen byggde på en hierarki där staten reglerade och använde tvingande rättsliga medel. I den senare modellen är statens roll att skapa förutsättningar för samhällsutveckling och bygger mer på en nätverksmodell än på hierarkisk styrning. I detta nätverk är en viktig aktör de idéburna organisationerna. Författarna poängterar dock att ovanstående resonemang ska läsas kritiskt och att staten fortfarande är en aktör med omfattande makt och inflytande.

Författarna granskar i detta sammanhang demokratiaspekter på nya styrformer och kommer fram till att detta är en komplex fråga. Studier visar att deltagardemokratiska värden inte alltid stärks i dialoger trots att det var syftet. Det kan vara så att initiativ ger sken av att deltagarna ska få göra sina röster hörda men att det egentligen handlar om att legitimera redan tagna beslut eller att få organisationer att känna ansvar för beslut och också minska kritiken av ett politiskt beslut. Man talar också om att dialogen egentligen syftar till att tämja organisationerna eller att man använder dialog för att dölja en underliggande outtalad avsikt. Författarna menar att detta illustrerar hur svårt det är att skapa jämlika och dialogorienterade beslutsmodeller och att den politiska nyttan med dialogen både kan handla om att stärka demokratin genom att få fler aktörer engagerade i beslut men också att syftet kan vara att förhindra kritik från externa aktörer. Det senare skulle kunna riskera att urholka de idéburna organisationernas legitimitet som kritiska röstbärare. Alltså skulle politikens inbjudan till att fler aktörer deltar i de politiska processerna kunna tolkas som en urholkning av demokratin. Författarna frågar sig om Överenskommelsen är garanten för att de idéburna organisationerna kan fortsätta vara en oberoende part eller om den är ett uttryck för att de redan är partners.

En möjlig lösning på välfärdssystemets legitimitetskris?

Författarna tar upp forskning om korporatism som i denna rapport definieras som ”att organiserade intressen medverkar i den offentliga beslutsprocessen under nära och institutionaliserade former”. Detta innebär att de som inkluderas i denna beslutsprocess förväntas anpassa sitt beteende och tona ner sin kritik och i utbyte får tillgång till, inflytande och monopol på att vara statens utvalda. Med utgångspunkt från detta reses tre centrala frågor om relationerna mellan staten och de idéburna organisationerna.

Den första frågan som tas upp handlar om att författarna tolkar Överenskommelsen tillsammans med regeringens initiativ inom ramen för denna som att de idéburna organisationerna bjuds in främst för att ha dialog kring deras roll som organisationer i det civila samhället och inte så mycket som röstbärare för de sakområden de arbetar för. Detta, menar författarna, bör man ha i åtanke när man diskuterar nyttan med Överenskommelsen utifrån de idéburna organisationernas perspektiv.

Korporatismerna i sig innebär att organisationerna måste ha en viss organisationsstruktur medan de idéburna organisationerna har en stor variation vad gäller hur man väljer att organisera sig och vilken verksamhetsinriktning man har. Den andra frågan som därmed uppkommer är om de idéburna organisationerna kan enas om en gemensam hållning i de frågor som diskuteras och om hur denna gemensamma position ska tas fram. Om man kan enas får de idéburna organisationerna en starkare ställning gentemot staten. Författarna menar att framtiden får utvisa om detta kommer att lyckas.

För att uppnå tillräcklig inflytande krävs resurser i form av deltagande och intern kompetens och erfarenhet av samverkan med staten. Politiker och tjänstemän kan ha en professionell fördel i förhållande till företrädare i de idéburna organisationerna. Men även inom de idéburna organisationerna varierar maktresurserna avsevärt vilket i sig kan innebära att enbart ett fåtal organisationer har tillräckliga resurser att samråda med staten. Författarna undrar om det i framtiden kommer vara möjligt att skapa en paraplyorganisation som företräder hela sektorn.

Effekter, kvalitet och utvärdering

Liksom i delrapport ett tas här upp möjligheterna och problematiken med kvalitetsredovisning. Även i denna rapport menar författarna att de idéburna organisationerna kan öka sin legitimitet och tillförlitlighet genom kvalitetsutveckling och uppföljning. Men samtidigt är det svårt att mäta effekter inom det sociala området. Ur de idéburna organisationernas perspektiv kan indikatorer som vanligtvis används i kvalitetsredovisningar bli felaktiga och vilseledande. Tillsammans med en ovana vid dokumentationsrutiner och en avsaknad av regelstyrning som den offentliga sektorn är mer van vid, riskerar kvalitetsredovisningen att bli missvisande för vad som åstadkoms i de idéburna organisationernas verksamheter. Denna form av mätning riskerar att likrikta alla verksamheter oavsett om aktören är från de idéburna organisationerna, privat eller offentlig sektor och därmed minskar möjligheterna till mångfald.

Författarna menar att sociala redovisningar skulle kunna bidra till att de idéburna organisationerna själva kan lyfta fram vad de är bra på och hur de skiljer sig från andra. Social redovisning handlar om att synliggöra sådant i verksamheten som inte kan fångas upp i en traditionell kvalitetsuppföljning.

Utmaningar

I den avslutande diskussionen menar författarna att Överenskommelsen måste få större spridning på lokal nivå för att få sakpolitisk betydelse. Eftersom Sveriges kommuner har ett starkt självstyre menar författarna att Överenskommelsen kan komma att få begränsad betydelse. Dessutom saknar Överenskommelsen resurser för implementering och det finns heller inte en paraplyorganisation som kan vara en motpart till staten.

Med utgångspunkt från att det är många förändringar som sker i relationerna mellan stat, marknad och de idéburna organisationerna menar författarna att det är svårt att veta om Överenskommelsen kommer att vara till nytta. Det var inte de idéburna organisationerna som växte snabbast i början av 2000-talet. När det handlar om att öka valmöjligheten för brukarna tycks framför allt Lagen om valfrihetssystem ha en mer avgörande betydelse än Överenskommelsen. Författarna anser vidare att Överenskommelsen mer har karaktären av diskussionsforum och riskerar att bli marginaliserad. Överenskommelsen kan få en viktig betydelse om den uppmärksammar viktiga frågor i relationen mellan stat och idéburna organisationerna men detta är en stor utmaning. ■

4. REFLEKTION OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

MOT BAKGRUND AV DE STUDIER som tidigare har genomförts samt de intervju- och enkätresultat som genomförts i föreliggande uppföljning kan VETA konstatera att Överenskommelsen har fått ett genomslag. Att parterna har enats om ett gemensamt dokument är en framgång i sig och särskilt påfallande är att Överenskommelsen har synliggjort och lyft fram den idéburna verksamheten. Att de idébärande organisationerna fått ökat erkännande och att deras argumentation i relation till kommun och stat har stärkts är några återkommande exempel på framgångsfaktorer som lyfts fram för att belysa Överenskommelsens betydelse och genomslag. Vidare framkommer det att antalet dialoger samt överenskommelser på regional och lokal nivå har ökat de senaste åren. Dessutom uppger en merpart av de intervjuade att de regionala och lokala överenskommelserna har stark koppling till den nationella Överenskommelsen, det vill säga att de är inspirerade och tar avstamp från denna.

Ur ett uppföljningsperspektiv ställer sig VETA undrande till om denna form av genomslag är tillräcklig för att bedöma arbetet med Överenskommelsen som framgångsrikt och effektivt. Det är svårt att ge exempel på förändringar som är kopplade till Överenskommelsen eftersom den typen av uppföljning och underlag för kausala samband saknas. För att visa på vilket mervärde som Överenskommelsen har genererat är det särskilt viktigt att ha tydliga mål och indikatorer kopplade till Överenskommelsen. Detta underlättar kontinuerliga uppföljningar som kan ge kunskap om utveckling över tid. Lika viktigt är att tydliggöra vad som kan vara ett mervärde. Genom att tydliggöra målen blir det lättare att se vilka prioriteringar som bör göras från de olika parterna.

En konkret metod som kan underlätta arbetet med precisering av effekter och strategi för en insats är att ta fram en programlogik. Programlogik är en metod som ligger till grund för uppföljning och utvärdering men den kan

också användas för att skapa gemensam förståelse för vilka resultat och effekter en verksamhet ska åstadkomma och hur vägen dit ser ut. En programlogik tydliggör verksamhetens påverkan i förhållande till dess omgivning. Med en programlogik som grund kan man kontinuerligt följa upp verksamheten och göra förändringar och förbättringar vartefter man ser att det behövs. En programlogik beskriver alltså ett tänkt samband mellan å ena sidan aktiviteter i en insats, å andra sidan resultat och effekter. Logiken klargör orsakskedjan mellan åtgärderna och den förändring som en verksamhet ska åstadkomma.

En styrka är att programlogiken bidrar till att fokusera på långsiktiga mål, snarare än de kortsiktiga utfallen av olika aktiviteter. En vanlig fallgrop är att koncentrera sig på att mäta utfallen av aktiviteterna av typen: Hur många möten/dialoger har genomförts? Hur många aktörer/organisationer var med? Denna form av uppföljning har inga förutsättningar att ensamt bidra till utveckling eller ge indikationer på om man är på väg att uppnå målen. Viktiga frågor att besvara är för vilka målgrupper förändringen ska ske och vilka resultat man vill uppnå för dessa målgrupper. Utifrån detta – och de resurser som finns för insatsen – kan man sedan formulera vilka aktiviteter man vill genomföra, för att uppnå målen. Det är viktigt att alltid ställa sig frågorna: Kommer vi att genomföra rätt aktiviteter för att nå målen? När vi rätt målgrupper? Vilka teorier eller erfarenheter ligger till grund för vår tänkta logik?

Genom en programlogik kan man på ett tidigt stadium se om verksamheten är möjlig att utvärdera. Man kan också utarbeta mål och bestämma vilka indikatorer som är viktiga att följa under genomförandet och på det sättet kunna göra en bedömning av om utvecklingen går åt rätt håll. Men uppföljningen av aktiviteter och de direkta resultaten säger ingenting om kvaliteten av insatsen. Det är därför viktigt att titta på hur processerna ser ut och om de är de rätta och utförs på rätt sätt för att uppnå målen.

Utifrån ett programlogiskt perspektiv kan det vara relevant att ta fram mål på alla nivåer – allt från mål för aktiviteter till mål för effekter. Effekterna är ofta svåra att härleda till aktiviteterna/insatserna och därför att det viktigt att följa upp vad aktiviteterna lett till, inte enbart följa upp hur många aktiviteter man genomfört och hur många som deltagit. Om man kan följa upp ett antal av alla aktiviteter/insatser som genomförs inom ramen för Överenskommelsen kan man också lättare göra en bedömning av hur dessa aktiviteter gett resultat. Vi tar ett exempel: I Regeringskansliets redovisning står det att läsa att man ge-

nomfört; tematiska dialoger där Barnombudsmannen, idéburna organisationer, myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting med syftet att bidra till en ökad samsyn och samordning i frågor som rör barnets rättigheter. Här skulle man kunna tänka sig att efter en tid följa upp vad deltagarna bedömer att dessa dialoger har lett till för deras organisationers del. Givet att man anser att dialogerna haft en påverkan är detta en indikator på att insatsen är relevant för Överenskommelsen och bidrar till att de övergripande målen för Överenskommelsen kan uppnås.

Emellertid är det relevant att ta hänsyn till att Överenskommelsen betraktas som en avsiktsförklaring och inte som ett styrdokument med bindande åtaganden vilket gör att det saknas målformuleringar. Det finns således en vaghet i dokumentet som, enligt författarna till den första och tredje studien beskriver, kan betraktas både som både positiv och som negativ. De menar att krav på preciseringar och målbeskrivningar sannolikt hade riskerat att hindra uppkomsten av Överenskommelsen och att en viss vaghet ger flexibilitet, handlingsfrihet samt möjlighet till anpassning i förändringsprocesser på olika nivåer. De negativa aspekterna handlar om att det finns en inneboende konflikt i vagheten som t.ex. kan innebära att de olika aktörerna tolkar Överenskommelsen på olika sätt. Ett exempel på detta är att intervjuerna indikerar att de idéburna organisationerna anser att processerna går för långsamt medan Regeringskansliet och SKL anser att långsiktiga processer tar tid. Ett annat exempel är att de överenskommelser som fattats på lokal och/eller regional omfattar andra områden än det sociala (exempelvis kultur och fritid), då dessa överenskommelser är anpassade till rådande omvärldskontext, men räknas upp som resultat inom ramen för arbetet med den nationella Överenskommelsen inom det sociala området.

Utveckling av mål och indikatorer kopplat till Överenskommelsen är således en komplex fråga. VETA menar att det kan vara väsentligt att parterna diskutera denna aspekt eftersom det finns intresse av och beslut om att följa upp Överenskommelsen betydelse och genomslag. Det som initialt (att komma överens om ett dokument) talade för att avstå från målformuleringar och indikatorer är kanske inte lika relevant nu efter fem år. Om det inte är möjligt att precisera Överenskommelsen ytterligare kan det vara värt att begrunda om det är relevant att genomföra uppföljningar i form av enkätundersökningar och dylikt. Vi menar att dessa uppföljningar ger en bild av nuläget men är inget adekvat underlag för analys och bedömningar.

Om målsättningar och indikatorer för den nationella Överenskommelsen inte preciseras ytterligare kan det vara relevant att fokusera på de regionala och lokala överenskommelserna. Dessa har mer en karaktär av handlingsplaner vilket underlättar formulering av konkreta målsättningar och indikatorer och därmed tillämpliga uppföljningar och utvärderingar. ■

SAMMANFATTNING

Uppföljning av Överenskommelsen

REGERINGEN BESLUTADE den 23 oktober 2008 om Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting. Överenskommelsen är en ömsesidig avsiktsförklaring som har vuxit fram i dialog mellan ett antal idéburna organisationer inom det sociala området, regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Överenskommelsen präglas av en stark övertygelse om de idéburna organisationernas viktiga roll i samhället där dessa organisationer utgör både en förutsättning och ett uttryck för ett öppet, demokratiskt och framgångsrikt samhälle.

Syftet med Överenskommelsen är att stärka de idéburna organisationerna samt förbättra och utveckla möjligheterna för en god samverkan. Överenskommelsens huvudsakliga målsättningar är att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare och att utveckla en större mångfald av utförare och leverantörer av hälso-, sjukvård och omsorg. Dessa målsättningar inbegrips också i de sex principer om samverkan som är sprungna ur de problem som de idéburna organisationerna beskrev under dialogens första fas. De sex principerna är

- självständighet och oberoende
- dialog
- kvalitet
- långsiktighet
- öppenhet och insyn
- mångfald

En gemensam arbetsgrupp (GAG) där samtliga parter finns representerade har till uppgift att leda arbetet med uppföljningen och i Överenskommelsen anges att principerna ska följas upp vart femte år. För detta ändamål anlätade GAG

VETA Advisor AB för att genomföra och i huvudsak sammanställa uppföljningen som presenteras i föreliggande rapport.

Uppföljningsrapporten har i enlighet med GAGS uppdragsbeskrivning en deskriptiv ansats och redogör för vad som skett och hur det skett. Det gemensamma material som är framtaget inom ramen för Överenskommelsen har tillsammans med parternas enkätundersökningar och kompletterande intervjuer tjänat som en kunskapsbas. I följande punkter sammanfattas uppföljningens huvudsakliga resultat:

- Fem år har gått sedan Överenskommelsen på det sociala området skrevs under av regeringen, SKL och de idéburna organisationerna och det har genomförts en rad olika aktiviteter för att sprida kännedom om Överenskommelsen och dess innehåll. Sammantaget tolkar VETA, med utgångspunkt i datainsamlingsresultatet, det som att många aktörer inom respektive part har hört talas om Överenskommelsen men att den innehållsmässigt inte är särskilt känd bland de som inte arbetar specifikt med frågorna. Begränsad kännedom om Överenskommelsen kan ge inverkan på hur relationerna mellan den offentliga sektorn och de idéburna organisationerna utvecklas. Men det är svårt att värdera hurvida spridning av information och kunskap om Överenskommelsen har gått tillräckligt fort och om insatserna har varit tillräckliga då det saknas målsättningar för vad som förväntades vara uppnått efter fem år.
- Resultat och genomslag av respektive målsättningar presenteras övergripande i uppföljningsrapporten. Anledningen till detta är att det inte finns sakenligt underlag för att redovisa respektive principals genomslag för sig.

Siffror från SKL visar att antalet dialoger och lokala överenskommelser har ökat avsevärt både för kommuner och landsting. I redovisningar från regeringskansliet framkommer också att en rad olika dialoger och samråd har genomförts. Resultat från enkätundersökningar och intervjuer visar att antalet dialoger och samråd har ökat och att tecknande av lokala Överenskommelser har ökat för varje år. Det är dock svårt att bedöma vad dessa dialoger och samråd har resulterat i och vilken betydelse den nationella Överenskommelsen inom det sociala området har haft. Ytterligare en faktor som försvårar att bedöma betydelse och genomslag av den nationella Överenskommelsen är att många respondenter troligtvis svarar utifrån den lokala kontexten, där man inte gör

någon distinkt skillnad på dialoger mellan organisationer inom det sociala området och andra områden.

Även om det inte är möjligt att tydligt visa på Överenskommelsens betydelse utifrån specifika aspekter råder det stor enighet mellan samtliga parter om att Överenskommelsen har synliggjort och lyft fram de idéburna organisationerna. Detta framkommer i delrapport tre som sammanställts i denna rapport, i intervjusvar samt i enkäter. De idéburna organisationernas roll har fått större erkännande och Överenskommelsen har fungerat som en dörröppnare vid kontakter med kommuner.

Vidare kan VETA, utifrån befintliga underlag, fastställa att:

- Lokala överenskommelser tar avstamp i den nationella Överenskommelsen
 - Överenskommelsen har bidragit till att synliggöra idéburen verksamhet
 - Överenskommelsen har bidragit till ökat erkännande och legitimering av idéburna organisationers roll och betydelse
 - Överenskommelsen har fungerat som en katalysator – stärkt många mindre idéburna organisationer i deras argumentation och gett dem bättre förhandlingsposition
- Uppföljningsrapporten omfattar även ett framtidsperspektiv.

Intervjuerna visar att det råder stor enighet bland respondenterna från samtliga parter om att texter, formuleringar och principer i Överenskommelsen inte bör skrivas om. Att principerna samt den problemanalys som ligger till grund för Överenskommelsen fortfarande är relevanta betonas särskilt. Merparten av respondenterna, från samtliga parter, uppger också att de inte ser något behov av ytterligare specificeringar av dokumentet som sådant eftersom de betraktar Överenskommelsen som ett policydokument/avsiktsförklaring som anger inriktning på det praktiska arbetet. Men det framkommer också i intervjuerna att det kan finnas ett behov av specificeringar för att möjliggöra adekvat uppföljning av Överenskommelsen.

Datansamlingen visar att regeringskansliet och SKL anser att arbetet med Överenskommelsen är en process som tar lång tid medan de idéburna organisationerna upplever att förändringsarbetet tar för lång tid. En förklaring till olika uppfattningar gällande tidsaspekten är att

regeringskansliet och SKL måste förhålla sig till en förvaltningsprocess med lagar och förordningar medan de idéburna organisationerna kännetecknas av ett mer värdebaserat förhållningssätt. Detta medför att de olika parterna har olika former av arbetsprocesser som gör att förankringsarbete och förändringar tar olika lång tid. För att skapa ömsesidighet och förståelse för varandras olika roller är det väsentligt att informations spridning om Överenskommelsen prioriteras och kunskap om dess innehåll ökar bland relevanta aktörer.

- Uppföljningsrapporten avslutas med ett avsnitt med VETAs reflektioner och frågeställningar inför fortsatt arbete med Överenskommelsen.

Mot bakgrund av de studier som tidigare har genomförts samt de intervju- och enkätresultat som genomförts i denna uppföljning kan VETA konstatera att Överenskommelsen har fått ett genomslag. Att parterna har enats om ett gemensamt dokument är en framgång i sig och särskilt påfallande är att Överenskommelsen har synliggjort och lyft fram den idéburna verksamheten. Att de idébärande organisationerna fått ökat erkännande och att deras argumentation i relation till kommun och stat har stärkts är några återkommande exempel på framgångsfaktorer som lyfts fram för att belysa Överenskommelsens betydelse och genomslag. Vidare framkommer det att antalet dialoger samt överenskommelser på regional och lokal nivå har ökat de senaste åren. Dessutom uppger en merpart av de intervjuade att de regionala och lokala överenskommelserna har stark koppling till den nationella Överenskommelsen, det vill säga att de är inspirerade av och tar avstamp från denna.

Ur ett uppföljningsperspektiv ställer sig VETA undrande till om denna form av genomslag är tillräckligt för att bedöma arbetet med Överenskommelsen som framgångsrikt och effektivt. Det är svårt att ge exempel på förändringar som är kopplade till Överenskommelsen eftersom den typen av uppföljning och underlag för kausala samband saknas. För att visa på vilket mervärde som Överenskommelsen har genererat är det särskilt viktigt att ha tydliga mål och indikatorer kopplade till Överenskommelsen. Detta underlättar kontinuerliga uppföljningar som kan ge kunskap om utveckling över tid. Lika viktigt är att tydliggöra vad som kan vara ett mervärde. Genom att tydliggöra målen blir det lättare att se vilka prioriteringar som bör göras från de olika parterna.

BILAGA 1

Intervjuguide

FÖLJANDE FRÅGOR tar avstamp från och är avgränsad utifrån analysram samt från vad som anges i förfrågningsunderlaget för föreliggande uppdrag: ”Formulera intervjufrågor om upplevelsen av hur långt arbete kommit med att förverkliga Överenskommelsens principer och måluppfyllelse”.

Intervjuerna genomförs som semistrukturerade intervjuer. Det innebär att intervjuerna utgår från en intervjuguide som säkrar att samma frågeområden täcks av med samtliga intervjupersoner. Samtidigt ger intervjuformen gott utrymme för intervjupersonerna att tala fritt, vilket möjliggör att även information utanför frågeguiden framkommer. Intervjuerna genomförs på telefon och beräknas ta ca 1 timme.

FOKUSOMRÅDE	FRÅGOR
BESKRIVNING	<p>1. Berätta kort om din roll/tjänst och på vilket sätt du har varit delaktig i arbetet med Överenskommelsen.</p> <p>2. Kan du kortfattat beskriva hur ni arbetar med Överenskommelsen? Anser du att ni har lyckats svara upp på åtaganden som anges i Överenskommelsen? Hur? Varför inte?</p>
KÄNNEDOM	<p>3. Upplever du att överenskommelsen är känd inom din kommun/landsting/berörda myndigheter/länsstyrelser/idéburna organisationer? På vilket sätt? Varför inte? b) Vilka är det som känner till den? Många/få?</p> <p>4. Finns det kännedom om vad Överenskommelsen syftar till (till skillnad från kunskap om att den finns)? Om ja, hur uttrycks detta? Om nej, varför inte?</p>
GENOMSLAG/ KOPPLING TILL PRINCIPERNA	<p>5. Har Överenskommelsen påverkat relationerna mellan idéburna organisationer och offentlig sektor? Hur? Varför inte?</p> <p>6. Är det någonting annat som har påverkat idéburna organisationers förutsättningar, relationer och utveckling de senaste åren?</p> <p>7. Kan du ge några exempel på aktiviteter och/eller dialogprocesser som har varit särskilt betydelsefulla i arbetet med Överenskommelsen? På vilket sätt har de varit betydelsefulla för er?</p> <p>8. Har Överenskommelsen haft någon betydelse för att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare? På vilket sätt? Samtliga nivåer (nationell, regional, lokal)? Utveckling över tid? Varför inte? b) Har betydelsen varit lika stor för olika typer av idéburna organisationer? Hur? Varför? Varför inte?</p> <p>9. Har Överenskommelsen lett till ökad mångfald i välfärdsutbudet? Hur? Samtliga nivåer (nationell, regional, lokal)? Utveckling över tid? Varför inte? b) Har det gynnat vissa idéburna organisationer mer än andra?</p> <p>10. Upplever du att Överenskommelsen har fått genomslag på nationell, lokal, regional nivå? Hur och i vilka sammanhang? Varför inte?</p> <p>11. Har vissa principer fått mer genomslag än andra? Vilka? Varför?</p>

FOKUSOMRÅDE	FRÅGOR
forts. GENOMSLAG/ KOPPLING TILL PRINCIPERNA	<p>12. Har Överenskommelsen lett till några faktiska förändringar för idéburna organisationer och/eller i relation till offentlig sektor? Förändringar avseende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Idéburnaorgs roll som opinionsbildare • Kvalitet i de verksamheter som de idéburnaorg bedriver + kvalitet i org • Förutsättningar för att planera verksamhet långsiktigt • Tillgång till information vid samverkan • Möjligheter att konkurrera på lika villkor inom det sociala området <p>b) På vilket sätt? Varför inte? Kan du ge konkret exempel som kommit till på grund av ÖK? Samtliga nivåer (nationell, regional, lokal)?</p> <p>c) Gäller detta samtliga organisationer eller vissa mer än andra? Samtliga nivåer (nationell, regional, lokal)?</p> <p>d) Tidsaspekten- har förändringarna gått tillräckligt snabbt eller för långsamt? Motivera.</p> <p>13. Upplever du att det har blivit svårare eller lättare för idéburna organisationer att vara verksamma under de senaste fem åren? På vilket sätt? Varför inte?</p>
FRAMTID	<p>14. Bör Överenskommelsen utvecklas? Hur? Krävs andra arbetsätt? Varför inte?</p> <p>15. Hur kan man jobba vidare med Överenskommelsen?</p> <p>16. Är problemanalysen relevant? Nya utmaningar?</p> <p>17. Är innehållet/principerna i Överenskommelsen fortfarande relevanta? Anser du att andra principer tillkommer? Saknas något?</p>

BILAGA 2

Enkät om Överenskommelsen

NR	FRÅGE-TYP	FRÅGETEXT	NÄSTA FRÅGA
1	Enval	MIN BEFATTNING	
		Chef på myndigheten/departementet/ länsstyrelsen	3
		Tjänsteman/handläggare på myndigheten/ departementet/länsstyrelsen	3
		Annan befattning	2
2	Fritext	MIN BEFATTNING...	3
3	Enval	1. HAR DU HÖRT TALAS OM ÖVERENSKOMMELSEN?	
		Ja	4
		Kanske/osäker	4
		Nej	10
4	Enval	2. ÖVERENSKOMMELSEN ÄR KÄND PÅ MIN ARBETSPLATS.	
		1. Instämmer inte alls	5
		2.	5
		3.	5
		4. Instämmer helt	5
		5. Vet ej/ingen åsikt	5
5	Enval	3. JAG KÄNNER TILL INNEHÅLLET I ÖVERENS- KOMMELSEN, BL.A. DESS MÅL OCH PRINCIPER	
		1. Instämmer inte alls	8
		2.	6
		3.	6
		4. Instämmer helt	6
		5. Vet ej/ingen åsikt	6

NR	FRÅGE-TYP	FRÅGETEXT	NÄSTA FRÅGA
6	Flerval	4. JAG HAR FÅTT INFORMATION OM ÖVERENSKOMMELSEN VIA FÖLJANDE KANALER...	8
		www.overenskommelsen.se	
		Nyhetsbrev från Överenskommelsen.se	
		Nyhetsbrev om det civila samhället från regeringen.se/ dialogideellsektor	
		Rapporter om uppföljningen av Överenskommelsen	
		Den årliga uppföljningskonferensen	
		Andra konferenser	
		Brevutskick	
		Seminarier eller möten i Almedalen	
		Överenskommelsens Facebook-sida	
		Seminarier, t.ex. möten i Almedalen	
		Andra informationskanaler	
		Har ej tagit del av någon informationskanal	
7	Fritext	JAG HAR TAGIT DEL AV ÖVERENSKOMMELSENS INFORMATIONSKANALER VIA...	8
8	Enval	Samråd är ett sätt att inhämta kunskap och synpunkter, förankra och informera om de beslut som myndigheten fattar eller avser att göra i en viss fråga. Samråd ska bidra till att underlätta och stimulera det offentliga samtalet. Ett samråd innebär inte att enighet ska uppnås, utan att de externa aktörerna ska bidra till att ett ämne blir allsidigt belyst. 5. MIN MYNDIGHET GENOMFÖR DIALOG/SAMRÅD MED IDÉBURNA ORGANISATIONER.	
		Vi har genomfört dialog/samråd	10
		Dialog/samråd förbereds och ska genomföras	10
		Dialog/samråd pågår	11
		Genomför ej dialog/samråd	9
		Vet ej/Ingen åsikt	10
9	Fritext	5.A. VI HAR INTE UTVECKLAT SAMRÅD OCH DIALOG MED IDÉBURNA ORGANISATIONER INOM DET SOCIALA OMRÅDET PÅ GRUND AV...	16
10	Enval	6. VI GENOMFÖR DIALOG/SAMRÅD DÄR IDÉBURNA ORGANISATIONER DELTAR...	
		Mer sällan än 1 gång per år	11
		1 gång per år	11
		2-4 gånger per år	11
		5-8 gånger per år	11
		9 gånger per år eller fler	11
		Vet ej/Ingen åsikt	11

NR	FRÅGE-TYP	FRÅGETEXT	NÄSTA FRÅGA
11	Fritext	7. GE GÄRNA EXEMPEL PÅ VAD DIALOGEN/SAMRÅDET HANDLAT OM ELLER KOMMER ATT BEHANDLA...	12
12	Flerval	8. FÖLJANDE IDÉBURNA ORGANISATIONER HAR BJUDITS IN ELLER KOMMER ATT BJUDAS IN TILL DIALOG. (OAVSETT VILKET OMRÅDE DE IDÉBURNA ORGANISATIONERNA ÄR AKTIVA INOM)	14
		Lokala/regionala idéburna organisationer	
		Paraplyorganisationer eller riksorganisationer	
		Idéburna företag, t.ex. sociala företag, kooperativ och liknande	
		Andra	
		Ej bestämt vilka som ska bjudas in	
		Vet ej/Ingen åsikt	
13	Fritext	8.A. ANGE GÄRNA VILKA ANDRA IDÉBURNA ORGANISATIONER SOM HAR BJUDITS IN ELLER KOMMER ATT BJUDAS IN...	14
14	Flerval	9. FÖLJANDE ÖVRIGA AKTÖRER HAR VARIT MED I DIALOGERNA/SAMRÅDEN TILLSAMMANS MED DE IDÉBURNA ORGANISATIONERNA...	16
		Endast idéburna organisationer deltog	
		Företag och näringsliv, utan idéburen grund	
		Kommuner och landsting	
		Andra myndigheter	
		Andra aktörer	
		Vet ej/Ingen åsikt	
15	Fritext	9.A. FÖLJANDE ÖVRIGA AKTÖRER HAR VARIT MED I DIALOGERNA/SAMRÅDEN TILLSAMMANS MED DE IDÉBURNA ORGANISATIONERNA...	16
16	Enval	Överenskommelsen syftar till att stärka och tydliggöra idéburna organisationers självständiga roll som röstbärande och opinionsbildare. Ett annat syfte är att stödja framväxten av en mångfald av utförare och leverantörer inom hälso- och sjukvården och omsorgen. Samverkan och dialog mellan offentlig och idéburen sektor är därför centralt för att uppnå syftet med Överenskommelsen. 10. ÖVERENSKOMMELSEN INOM DET SOCIALA OMRÅDET HAR BETYDELSE FÖR ATT STIMULERA DIALOGEN OCH SAMVERKAN MELLAN DEN OFFENTLIGA SEKTORN OCH IDÉBURNA ORGANISATIONER	
		1. Instämmer inte alls	17
		2.	17
		3.	17
		4. Instämmer helt	17
		5. Vet ej/Ingen åsikt	17

NR	FRÅGE-TYP	FRÅGETEXT	NÄSTA FRÅGA
17	Fritext	11. PÅ VILKET SÄTT DU TROR ATT ÖVERENSKOMMELSEN INOM DET SOCIALA OMRÅDET HAR ELLER INTE HAR BETYDELSE? GE GÄRNA EXEMPEL:	18
18	Fritext	12. VAD SKULLE UNDERLÄTTA FÖR ER ATT INLEDA ELLER FORTSÄTTA ARBETET MED DIALOG/SAMRÅD MED IDÉ-BURNA ORGANISATIONER? GE GÄRNA EXEMPEL:	19
19	Flerval	13. JAG ELLER NÅGON INOM MIN MYNDIGHET SKULLE VARA INTRESSERAD AV ATT...	20
		Medverka i nätverk med andra myndigheter i arbetet med att förverkliga Överenskommelsen	
		Medverka i nätverk med andra myndigheter i att utveckla dialog och samråd	
		Få informationsmaterial om Överenskommelsen	
		Utbildning om Överenskommelsen	
		Få informationsmaterial om samråd och dialogprocesser med idéburna organisationer	
		Utbildning om samråd och dialogprocesser med idéburna organisationer	
		Få kontakt med kansliet för Överenskommelsen	
		Vi önskar inte att delta i någon av ovanstående aktiviteter	
		Andra önskemål	
20	Fritext	13.A. JAG ELLER NÅGON INOM MIN MYNDIGHET SKULLE VARA INTRESSERAD AV ATT...	21
21		14. AVSLUTNING HÄR KAN DU LÄMNA ÖVRIGA KOMMENTARER OCH SYN-PUNKTER OM ÖVERENSKOMMELSEN, SAMRÅD, DIALOG OCH MED IDÉBURNA ORGANISATIONER MED MERA.	Tack-sida
	Tacksida	TACK	

BILAGA 3A

Samverkan med civilsamhället 2013 - kommuner

NATIONELLA ÖVERENSKOMMELSER – KÄNNEDOM

1) Känner er kommun till den nationella överenskommelsen inom det sociala området?

- Ja, stor kännedom
- Ja, viss kännedom
- Nej, ingen kännedom

2) Känner er kommun till den nationella överenskommelsen inom integrationsområdet?

- Ja, stor kännedom
- Ja, viss kännedom
- Nej, ingen kännedom

GENOMFÖRANDE – DIALOG

3) Har er kommun de tre senaste åren genomfört en eller flera dialogprocesser?

Med dialogprocess menas att föreningslivet, ideella krafter, och/eller sociala företag eller kooperativ vid en serie träffar för samtal med kommunen. Dialogen kan röra ett, flera eller samtliga av kommunens verksamhetsområden.

- Ja, dialog har blivit genomförd
- Ja, dialog pågår
- Ja, dialog förbereds
- Nej
- Vet ej

3.1) Vilka organisationer deltar eller har deltagit i dialog?

Fler alternativ kan markeras.

- En mångfald organisationer i civilsamhället
- Särskilt fritids- och idrottsorganisationer
- Särskilt kulturorganisationer
- Särskilt patient- och brukarorganisationer
- Särskilt idéburna utförare, organisationer som tar uppdrag
- Särskilt landsbygdsorganisationer, lokala utvecklingsgrupper
- Annan organisation, ange vilken/vilka: _____
- Vet ej

3.2) Vilka övriga aktörer deltar eller har deltagit i dialog med civilsamhällets organisationer?

Fler alternativ kan markeras.

- Landstinget/regionen
- Kommuner i regionen
- Näringslivsföreträdare
- Arbetsförmedling
- Försäkringskassa
- Annan organisation, nämligen: _____
- Vet ej

3.3) Vilka teman berörs eller har berörts i dialogprocessen/erna?

Fler alternativ kan markeras.

- Principer eller spelregler för dialog och samverkan med civilsamhället
- Frivillighet (volontärer, frivilligsamordning)
- Projektsamarbete, gemensamt utvecklingsarbete, samarrangemang
- Lokaler och anläggningar
- Bidrag, bidragsregler, finansieringsfrågor
- Annan samarbetsform, ange vilken: _____
- Vet ej

3.4) Vilka sak- eller verksamhetsområden berörs eller har berörts i dialogprocessen/erna?

Fler alternativ kan markeras.

- Social omsorg, hälso- och sjukvård
- Arbetsmarknad, sysselsättning
- Skola, utbildning
- Lokala utvecklingsfrågor, infrastruktur
- Fritid och idrott
- Kultur
- Hållbar utveckling
- Invandrar-, flykting- och integrationsfrågor
- Annat, nämligen: _____
- Vet ej

GENOMFÖRANDE - ÖVERENSKOMMELSE

4) Har din kommun slutit någon lokal överenskommelse med organisationer i det civila samhället?

Med överenskommelse avses ett gemensamt dokument mellan kommunen och föreningslivet, ideella krafter, och/eller sociala företag eller kooperativ i syfte att utveckla samarbetet mellan parterna.

- Ja
- En process pågår
- Nej

4.1) Vilka organisationer har undertecknat överenskommelsen?

Fler alternativ kan markeras.

- En mångfald organisationer i civilsamhället
- Särskilt fritids- och idrottsorganisationer
- Särskilt kulturorganisationer
- Särskilt patient- och brukarorganisationer
- Särskilt idéburna utförare, organisationer som tar uppdrag
- Särskilt landsbygdsorganisationer, lokala utvecklingsgrupper
- Annan organisation, ange vilken/vilka: _____
- Vet ej

4.2) Vilka teman berör överenskommelsen?

Fler alternativ kan markeras.

- Principer eller spelregler för dialog och samverkan med civilsamhället
- Frivillighet (volontärer, frivilligsamordning)
- Projektsamarbete, gemensamt utvecklingsarbete, samarrangemang
- Lokaler och anläggningar
- Bidrag, bidragsregler, finansieringsfrågor
- Annan samarbetsform, ange vilken: _____
- Vet ej

4.3) Vilka sak- eller verksamhetsområden berörs i överenskommelsen?

Fler alternativ kan markeras.

- Social omsorg, hälso- och sjukvård
- Arbetsmarknad, sysselsättning
- Skola, utbildning
- Lokala utvecklingsfrågor, infrastruktur
- Fritid och idrott
- Kultur
- Hållbar utveckling
- Invandrar-, flykting- och integrationsfrågor
- Annat, nämligen: _____
- Vet ej

4.1) Berätta kort om hur den pågående processen kring den lokala överenskommelsen är upplagd.

DE NATIONELLA ÖVERENSKOMMELSERNA

5.1) Hur viktig är den nationella överenskommelsen inom det sociala området, för kommunens eget arbete att utveckla samverkan med civilsamhället? Civilsamhället dvs. föreningslivet, ideella krafter och eller sociala företag eller kooperativ etc.

- Mycket viktig
- Ganska viktig
- Varken eller
- Ganska oviktig
- Helt oviktig
- Vet ej

5.2) Kommentera gärna kort vilken betydelse den nationella överenskommelsen inom det sociala området har för din kommun:

5.3) Hur viktig är den nationella överenskommelsen inom integrationsområdet, för kommunens eget arbete att utveckla samverkan med civilsamhället?

Civilsamhället dvs. föreningslivet, ideella krafter och eller sociala företag eller kooperativ etc.

- Mycket viktig
- Ganska viktig
- Varken eller
- Ganska oviktig
- Helt oviktig
- Vet ej

5.4) Kommentera gärna kort vilken betydelse den nationella överenskommelsen inom integrationsområdet har för din kommun:

STÖD I ARBETET

6) Är din kommun intresserad av någon av följande aktiviteter?

Fler alternativ kan markeras.

- Nätverk kring överenskommelser, dialogprocesser och samverkan
- Kurser, seminarier
- Informationstillfällen
- Informationsmaterial
- Annat, ange vad: _____
- Vi är inte intresserade av någon av ovanstående aktiviteter

BILAGA 3B

Samverkan med civilsamhället 2013 – landsting

NATIONELLA ÖVERENSKOMMELSER – KÄNNEDOM

1) Känner ert landsting till den nationella överenskommelsen inom det sociala området?

- Ja, stor kännedom
- Ja, viss kännedom
- Nej, ingen kännedom

2) Känner ert landsting till den nationella överenskommelsen inom integrationsområdet?

- Ja, stor kännedom
- Ja, viss kännedom
- Nej, ingen kännedom

GENOMFÖRANDE – DIALOG

3) Har ert landsting de tre senaste åren genomfört en eller flera dialogprocesser?

Med dialogprocess menas att föreningslivet, ideella krafter, och/eller sociala företag eller kooperativ vid en serie träffar för samtal med landstinget. Dialogen kan röra ett, flera eller samtliga av landstingets verksamhetsområden.

- Ja, dialog har blivit genomförd
- Ja, dialog pågår
- Ja, dialog förbereds
- Nej
- Vet ej

3.1) Vilka organisationer deltar eller har deltagit i dialog?

Fler alternativ kan markeras.

- En mångfald organisationer i civilsamhället
- Särskilt patient- och brukarorganisationer
- Särskilt idéburna utförare
- Särskilt kulturorganisationer
- Annan organisation, ange vilken/vilka: _____
- Vet ej

3.2) Vilka övriga aktörer deltar eller har deltagit i dialog med civilsamhällets organisationer?

Fler alternativ kan markeras.

- Kommuner i regionen
- Näringslivsföreträdare
- Arbetsförmedling
- Försäkringskassa
- Annan organisation, nämligen: _____
- Vet ej

3.3) Vilka teman berörs eller har berörts i dialogprocessen/erna?

Fler alternativ kan markeras.

- Principer eller spelregler för dialog och samverkan med civilsamhället
- Frivillighet (volontärer, frivilligsamordning)
- Projektsamarbete, gemensamt utvecklingsarbete, samarrangemang
- Lokaler och anläggningar
- Bidrag, bidragsregler, finansieringsfrågor
- Annan samarbetsform, ange vilken: _____
- Vet ej

3.4) Vilka sak- eller verksamhetsområden berörs eller har berörts i dialogprocessen/erna?

Fler alternativ kan markeras.

- Hälsa- och sjukvård, omsorg
- Regionala utvecklingsfrågor, infrastruktur
- Kultur
- Hållbar utveckling
- Invandrar-, flykting- och integrationsfrågor
- Annat, nämligen: _____
- Vet ej

GENOMFÖRANDE - ÖVERENSKOMMELSE

4) Har ditt landsting slutit någon regional överenskommelse med organisationer i det civila samhället?

Med överenskommelse avses ett gemensamt dokument mellan landsting och föreningslivet, ideella krafter, och/eller sociala företag eller kooperativ i syfte att utveckla samarbetet mellan parterna.

- Ja
- En process pågår
- Nej
-

4.1) Berätta kort om hur den pågående processen kring den regionala överenskommelsen är upplagd.

DE NATIONELLA ÖVERENSKOMMELSERNA

5.1) Hur viktig är den nationella överenskommelsen inom det sociala området, för landstingets eget arbete att utveckla samverkan med civilsamhället? Civilsamhället dvs. föreningslivet, ideella krafter och eller sociala företag eller kooperativ etc.

- Mycket viktig
- Ganska viktig
- Varken eller
- Ganska oviktig
- Helt oviktig
- Vet ej

5.2) Kommentera gärna kort vilken betydelse den nationella överenskommelsen inom det sociala området har för ditt landsting:

5.3) Hur viktig är den nationella överenskommelsen inom integrationsområdet, för landstingets eget arbete att utveckla samverkan med civilsamhället? Civilsamhället dvs. föreningslivet, ideella krafter och eller sociala företag eller kooperativ etc.

- Mycket viktig
- Ganska viktig
- Varken eller
- Ganska oviktig
- Helt oviktig
- Vet ej

5.4) Kommentera gärna kort vilken betydelse den nationella överenskommelsen inom integrationsområdet har för ditt landsting:

STÖD I ARBETET

6) Är ditt landsting intresserat av någon av följande aktiviteter?

Fler alternativ kan markeras.

- Nätverk kring överenskommelser, dialogprocesser och samverkan
- Kurser, seminarier
- Informationstillfällen
- Informationsmaterial
- Annat, ange vad: _____
- Vi är inte intresserade av någon av ovanstående aktiviteter

BILAGA 4

Frågorna i idéburnas enkät

Stockholm 2013-II-07

Frågorna i Idéburnas enkät

1. Hur bedömer du att de idéburna organisationernas roll som opinionsbildare är idag jämfört med för fem år sedan?
2. Hur bedömer du att din organisations roll som opinionsbildare har utvecklats under de senaste fyra åren?
3. Hur bedömer du att kvaliteten i de verksamheter som de idéburna organisationerna bedriver har förändrats under de fyra senaste åren?
4. Hur bedömer du att kvaliteten i den verksamhet som din egen organisation bedriver har förändrats under de fyra senaste åren?
5. Vid bedömningar av kvalitet, upplever du att mindre eller större hänsyn tas till idéburna organisationers särart idag jämfört med för fem år sedan?
6. Hur upplever du att förutsättningarna för att planera verksamhet långsiktigt har utvecklats under de senaste fyra åren?
7. Upplever du att det har blivit lättare eller svårare att få tillgång till information vid samverkan med regering och myndigheter under de senaste fyra åren?
8. Upplever du att det finns fler eller färre idéburna aktörer inom det sociala området idag jämfört med för fem år sedan?
9. Hur upplever du att mångfalden utvecklats när det handlar om innehållet i de verksamheter som bedrivs inom det sociala området idag jämfört med för fem år sedan?
10. Hur upplever du att möjligheterna att konkurrera på lika villkor med aktörer inom det sociala området har utvecklats under de senaste fyra åren?

11. Anser du att det behövs särskilda regler för idéburna organisationer för att de ska kunna utföra en större andel av hälso- och sjukvården samt omsorgen?
12. Upplever du att antalet personer som har behov av ert respektive andra idéburna organisationers arbete har ökat under de fyra senaste åren?
13. Ange hur väl du instämmer i följande påståenden.
14. Inom vilket område tycker du att Överenskommelsen haft störst effekt?
15. Vad tycker du att Överenskommelsen främst bör prioritera i sitt arbete framöver?
16. Upplever du att det har blivit svårare eller lättare för idéburna organisationer inom det sociala området att vara verksamma under de senaste fyra åren?
17. Upplever du att det har blivit svårare eller lättare för din organisation att vara verksam under de senaste fyra åren?
18. Övriga kommentarer



ÖVERENSKOMMELSEN

Fem år med Överenskommelsen

Denna rapport sammanfattar i korthet Överenskommelsens första fem år. Flera lokala och regionala överenskommelser har slutits och samråd och dialog mellan parterna har ökat för varje år, på såväl nationell som på regional och kommunal nivå. Rapporten visar också att Överenskommelsen är viktig för kommuners och regioners arbete med att utveckla samverkan med civilsamhället. De idéburna organisationerna har lyfts fram och fått större erkännande och Överenskommelsen har ofta fungerat som en dörröppnare.